

ANNA MARKIEWICZ
<https://orcid.org/0000-0002-5999-2038>
(Kraków)

„DEI AUXILIO ET MUNIFICENTIA BENEFACTORUM”. KILKA UWAG O DZIAŁALNOŚCI FUNDACYJNEJ PRZEORÓW KLASZTORU DOMINIKANÓW W KRAKOWIE W XVII WIEKU

Abstrakt

Studium jest pierwszą próbą zarysowania działalności fundacyjnej przeorów klasztoru dominikanów w Krakowie w XVII wieku, w epoce barokowego rozkwitu ośrodka. W artykule zaprezentowano liczne przedsięwzięcia budowlane i inicjatywy artystyczne podejmowane pod patronatem krakowskich przeorów konwentu Świętej Trójcy, zwracając uwagę na aktywność takich przeorów jak: Erazm Koniuszowski, Jan Konstanty Morski, Tomasz Schmith, Just Słowikowski czy Kazimierz Napolski. Zrekonstruowano zarazem mechanizmy sprawnej działalności fundacyjnej, wskazując przede wszystkim na obecność zakonników na dworach szlachty i magnaterii, budowanie sieci kontaktów i szeroko zakrojoną współpracę z dobrodziejami konwentu.

Słowa kluczowe: dominikanie, działalność fundacyjna, fundacje artystyczne, szlachta, magnateria

Wiek XVII w dziejach polskiej prowincji Zakonu Kaznodziejskiego i krakowskiego klasztoru dominikanów pw. Świętej Trójcy to okres barokowej świetności zapoczątkowanej przez uroczyste obchody kanonizacji św. Jacka w 1594 roku¹.

¹ Zdzisław Obertyński, *Dzieje kanonizacji św. Jacka*, „Prawo Kanoniczne”, T. 4: 1961, s. 97–172. Zagadnienia artystyczne związane z kultem, ikonografią i kaplicą św. Jacka poruszali m.in.: Ryszard Mączyński, *Nowożytnie konfesje polskie. Artystyczne formy gloryfikacji grobów świętych i błogosławionych w dawnej Rzeczypospolitej*, Toruń 2003, passim; Krystyna Sinko-Popielowa, *Zaginiony nagrobek św. Jacka w kościele oo. dominikanów w Krakowie*, „Prace Komisji Historii Sztuki”, T. 9: 1948, s. 65–87; Krzysztof J. Czyżewski, Marek Walczak, *Z królewskiego mauzoleum do sanktuarium świętego. Uwagi o dekoracjach groteskowych w kaplicy św. Jacka w kościele Dominikanów w Krakowie*, w: *Studia nad sztuką renesansu i baroku*, t. 11: *Tradycja i innowacja w sztuce nowożytnej*, red. Irena Rolska, Krzysztof Gombin, Lublin 2012, s. 31–70; Marcin Szyma, *Lokalizacja i aranżacja pierwotnego grobu brata Jacka w kościele Dominikanów w Krakowie*, w: *Sztuka w kręgu krakowskich dominikanów*, red. Anna Markiewicz, Marcin Szyma, Marek Walczak, *Studia i Źródła Dominikańskiego Instytutu Historycznego w Krakowie*, t. 13, Kraków 2013, s. 147–168; idem, *The Original Tomb of*

W kolejnych dekadach dominikańscy przeorzy nieustannie angażowali się w liczne przedsięwzięcia artystyczne i budowlane, a w kręgu klasztoru krakowskich dominikanów pojawiali się tacy artyści jak Tomasz Dolabella. Symboliczną klamrą zamykającą czas intensywnego rozkwitu ośrodka stały się u progu XVIII stulecia prace związane z budową ołtarza i dekoracją kaplicy pierwszego polskiego dominika-

St Hyacinth in the Dominican Church in Cracow, w: *Epigraphica & Sepulcralia V. Fórum epigrafických a sepulkrálních studií*, red. Jiří Roháček, Praha 2014, s. 203–218; Marek Walczak, *Obraz Wizja św. Jacka w Odrowążu jako vera effigies pierwszego polskiego dominikanina*, w: *Sztuka w kręgu*, op.cit., s. 595–621; idem, *Between the Eternal City and Cracow. On the Origins of the Iconography of Saint Hyacinth of Poland OP (d. 1257)*, „Artibus et Historiae”, 2018, Vol. 39, No 78, s. 325–357; Katarzyna Brzezina-Scheuerer, *Z dziejów barokowego ołtarza św. Jacka w kościele Dominikanów w Krakowie*, w: *Sztuka w kręgu*, op.cit., s. 669–682; Michał Kurzej, *Depingere fas est. Sebastian Piskorski jako konceptor i prowizor*, Kraków 2018, s. 292–297; *Katalog zabytków sztuki w Polsce* (dalej: KZSP), t. 4: *Miasto Kraków, część 3: Kościoły i klasztory Śródmieścia*, 2, red. Adam Bochnak i Jerzy Samek, Warszawa 1978, s. 125–128.

nina, prowadzone pod patronatem przeora konwentu Kazimierza Napolskiego².

Inicjatywy artystyczne i działalność fundacyjna przeorów krakowskiego klasztoru dominikanów to zagadnienie, które nadal nie zostało kompleksowo opracowane przez historyków i historyków sztuki. Mimo badań nad kulturą artystyczną kręgu klasztoru krakowskich dominikanów, niezwykle ożywionych w ostatnich latach, wciąż nie powstała monografia konwentu w okresie nowożytnym³, a na podjęcie czeka szereg studiów biograficznych oraz zagadnień związanych z wieloaspektową działalnością zakonników i funkcjonowaniem ośrodka w XVII i XVIII stuleciu⁴. Zainteresowaniem cieszyły się dotąd jedynie postacie przeorów działających aktywnie poza murami konwentu jako kaznodzieje dworscy lub obozowi, m.in. nadworny kaznodzieja Władysława IV Wazy Fabian Birkowski (1566–1636)⁵ czy popu-

larny kaznodzieja kościoła Mariackiego Jacek Mijkowski (zm. 1647)⁶. Zagadnienie siedemnastowiecznej działalności fundacyjnej przeorów krakowskich omawiano do tej pory na marginesie innych studiów⁷, a szerszego opracowania doczekała się jedynie aktywność Jana Konstantego Morskiego z przełomu lat czterdziestych i pięćdziesiątych XVII wieku⁸.

W kontekście badań nad środowiskami zakonnymi doby nowożytnej należy podkreślić, iż urząd przeora krakowskiego stanowił ważny etap kariery zakonnej dominikanów – po odbyciu krajowych i zagranicznych studiów zakonnicy zazwyczaj stopniowo rozpoczynali urzędowanie jako przeorzy jednego z licznych mniejszych konwentów prowincji polskiej⁹, nabierali również doświadczenia jako

² Sadok Barącz, „Catalogus Patrum et Fratrum Sacri Ordinis Praedicatorum in Polonia, Russia et Magno Ducatu Lithuaniae mortuorum”, Archiwum Polskiej Prowincji Dominikanów w Krakowie (dalej: APPDK), Pr 35, s. 482–483. Michał Sieykowski wspominał fundację tego przeora: „Miał także ś.p. Kazimierza Napolskiego, S.T. Doktora, który 3 razy był przeorem w tym klasztorze. Ten przyozdobił kościół tęczą wyłożoną w środku kościoła, nad którą jest ukrzyżowany Pan Jezus, także amboną wszystką wyłożoną, statua S. Jacka nad grobem jego i promieniami około niej”; Michał Sieykowski, *Świątynia Pańska to jest kościół Boga w Trojcy SS. iedyne z klasztorem WW.OO. Dominikanów w Krakowie* [...], Kraków 1743, s. 27. Zakonny historyk Wawrzyniec Teleżyński pisał o Napolskim: „Sarcophagum D. Hyacinthi, statua, angelis, totaque qua late patet pulchritudine decoravit”; Wawrzyniec Teleżyński, „De rebus provinciae Poloniae S. Hyacinthi Ordinis Praedicatorum”, Biblioteka Kórnicka Polskiej Akademii Nauk, rkps 93, k. 258.

³ Zob. uwagi: Anna Markiewicz, Marcin Szyma, Marek Walczak, *Sztuka w kręgu klasztoru dominikanów w Krakowie*, w: *Sztuka w kręgu*, op.cit., s. 15.

⁴ Do siedemnastowiecznej historii konwentu odnosili się: Sadok Barącz, *Klasztor i kościół Dominikanów w Krakowie*, Poznań 1888; Józef Muczkowski, *Kościół św. Trójcy w Krakowie*, „Rocznik Krakowski”, T. 20: 1926, s. 52; Leonard Lepszy, Stanisław Tomkowicz, *Kraków, kościół i klasztor oo. Dominikanów*, Zabytki Sztuki w Polsce, t. 1, Kraków 1924. Wśród nielicznych badań nad propozografią klasztoru krakowskiego w tym okresie należy wymienić: Henryk Gapski, *Profesi dominikańscy konwentu krakowskiego w latach 1509–1650 (na podstawie księgi profesji)*, w: *Studia nad historią dominikanów w Polsce 1222–1972*, red. Jerzy Kłoczowski, t. 1, Warszawa 1975, s. 647–686.

⁵ Maria Dynowska, *Birkowski Fabian*, w: *Polski słownik biograficzny* (dalej: PSB), t. 2, Kraków 1936, s. 104–105; Edward Ozorowski, *Birkowski Fabian*,

w: *Słownik polskich teologów katolickich* (dalej: SPTK), red. Hieronim E. Wyczawski, t. 1, Warszawa 1981, s. 163–165; również m.in.: Dorota Żrałko, *Biografia Fabiana Birkowskiego w świetle kazania pogrzebowego Adama Makowskiego i badań archiwalnych*, „Pamiętnik Literacki”, 2005, t. 96, nr 2, 215–227; Jacek Krochmal, *Fabian Birkowski OP – lwowianin na królewskim dworze (ok. 1569–1639)*, „Przemyskie Zapiski Historyczne”, R. 8–9: 1991–1992, s. 37–55.

⁶ Julian Krzyżanowski, *Mijkowski Jacek Marcin*, w: PSB, t. 21, Wrocław i in. 1976, s. 52–53; Roman Mazurkiewicz, „Kokosz naukami zbawienymi utuczona”. *O. Jacek Mijkowski OP na ambonach Krakowa*, w: *Wielcy kaznodzieje Krakowa. Studia in honorem prof. Eduardi Stanek*, red. Kazimierz Panuś, Kraków 2006, s. 97–118; Zbigniew Baran, *Kaznodzieje zakonnicy kościoła Mariackiego w Krakowie w latach 1594–1772*, „Analecta Cracoviensia”, R. 21–22: 1989–1990, s. 332–333; Jacek Mijkowski, *Kokosz panom krakowianom w kazaniu za kolegę dana*, oprac. Roman Mazurkiewicz, Biblioteka Dawnej Literatury Popularnej i Okolicznościowej, t. 3, Warszawa 2008.

⁷ Anna Markiewicz, *Aniołków dwa srebrnych i ornat ze złota szyty. Inwentarz zakrystii kościoła Dominikanów w Krakowie z 1653 r.*, w: *Sztuka w kręgu*, op.cit., s. 723–773.

⁸ Paweł Dettloff, *Działalność fundacyjna przeora Jana Konstantego Morskiego*, w: *Sztuka w kręgu*, op.cit., s. 703–707.

⁹ Np. Grzegorz Othonowski oraz Kandyd Zagórowski przed objęciem urzędu krakowskiego pełnili tę funkcję w konwencie warszawskim: Anna Markiewicz, „Wielki, zacny w szerokości, wesół, pański, w jasności”. *Kościół i klasztor św. Jacka w Warszawie w XVII wieku*, w: *Atria caeli. Epitafia i nagrobki w dominikańskim kościele św. Jacka w Warszawie*, red. Anna Markiewicz, Studia i Źródła Dominikańskiego Instytutu Historycznego w Krakowie, t. 6, Kraków 2009, s. 22–23; Wiktor Szymborski, *Przeorzy w latach 1604–1864*, w: idem, *Bracia z ulicy Freta. Studia nad dominikanami warszawskimi w epoce nowożytnej*, Studia i Źródła Dominikańskiego Instytutu Historycznego w Krakowie, t. 18, Kraków 2018, s. 95, 101.

regensi krakowskiego studium generale, poznawali realia i potrzeby tamtejszego konwentu¹⁰. Wybór na prestiżowy urząd przeora konwentu Świętej Trójcy stanowił bez wątpienia wyraz aprobaty dotychczasowych przedsięwzięć ekonomicznych, prowadzonych na mniejszą skalę, ale i fundacji artystycznych; oznaczał kredyt zaufania dla przyszłego gospodarza klasztoru. Zwieńczeniem aktywnego i pełnego różnorodnych inicjatyw przeoratu był już zwykle urząd prowincjała prowincji polskiej Zakonu Kaznodziejskiego¹¹.

W XVII wieku kolejni krakowscy przeorzy prowadzili ożywioną działalność fundacyjną oraz inicjowali liczne przedsięwzięcia artystyczne i budowlane w kompleksie zabudowań klasztoru Świętej Trójcy, co z ukontentowaniem zauważali ich współcześni. Już w połowie XVII stulecia dominikanin Arnolf Prężyna (Presinius) (zm. 1657)¹², wieloletni proku-

rator spraw sądowych i gospodarczych konwentu krakowskiego, z niezwykłą erudycją i precyzją nakreślił obraz działalności fundacyjnej urzędujących wówczas przeorów, wychwalając „Praeclara gesta R[everendorum] P[atrum] et Priorum”¹³. Zagadnienia związane z różnorodnymi aspektami zakonnych fundacji zostały również poruszone w szeregu innych rękopiśmiennych i drukowanych źródeł, co pozwala na postawienie pytań związanych z działalnością przeorów klasztoru krakowskich dominikanów urzędujących w XVII stuleciu i wstępne nakreślenie kilku uwag na temat zakresu ich działalności fundacyjnej.

Bez wątpienia jednym z najważniejszych przejawów działalności fundacyjnej przeorów krakowskich były prace budowlane związane z przebudową i restauracją świątyni Świętej Trójcy oraz całego założenia klasztorowego, toczone się nieustannie w XVII wieku. W tym kontekście na uwagę zasługuje aktywność Erazma Koniuszowskiego (zm. 1630)¹⁴, pełniącego urząd przeora krakowskiego konwentu aż czterokrotnie (1607–1612, 1614–1618, 1618–1622, 1628–1630). Zakonnik ten prowadził liczne prace związane z przebudową całego kompleksu, a okres jego urzędowania wyznacza niemal epokę w nowożytnych dziejach konwentu. Jak podkreślał Arnolf Prężyna, Erazm Koniuszowski „aedificiis, clenodis, et ornamentis, atque bonis perpetuis conventum et ecclesias hanc insigniter exornavit, reformavit et auxit”¹⁵. Już w czasie pełnienia po raz

¹⁰ Maciej Zdaneek, *Regensi dominikańskiego studium generale w Krakowie do 1596 r.*, „Przegląd Tomistyczny”, R. 16: 2010, s. 77–124; Marek Miławicki, Wiktor Szyborski, „*Vir sapientiae et morum probitate clarus*”. *Regensi studium generalnego polskiej prowincji dominikanów w XVII w.*, „Przegląd Tomistyczny”, T. 16: 2010, s. 125–225; Wiktor Szyborski, *Vice-regents of the Dominican Studium Generale in Krakow in the Modern Period – Selected Aspects*, „Folia Historica Cracoviensia”, T. 21: 2015, s. 168–188; idem, *Źródła do dziejów dominikańskiego studium generale w Krakowie w epoce nowożytnej. Stan badań i perspektywy badawcze*, ibidem, T. 18: 2012, s. 193–211; idem, *Sources for the History of the Dominican Studium Generale in Kraków (16th–18th Centuries). Research Status and Prospects*, „Mesto a dejiny”, 2012, Vol. 1, s. 90–105.

¹¹ W XVII w. urząd prowincjała prowincji polskiej Zakonu Kaznodziejskiego sprawowali po zakończeniu urzędowania w Krakowie: Wojciech Sękowski, Jan Chryzostom z Ropczyc, Walerian Litwanides, Benedykt Kłonowski, Jan Konstanty Morski, Ambroży Borowski, Alan Chodowski, Jan Waxman, Mateusz Borowicki, Tomasz Schmith i Florian Straszynski; *Acta Capitulum Provinciae Poloniae Ordinis Praedicatorum*, vol. 1: (1225–1600), ed. Romanus Fabianus Madura, Roma 1972, s. XXXVIII, 564; „Acta Capitulum Provinciae Poloniae Ordinis Praedicatorum, vol. 2: (a. 1603–1700)” (dalej: ACPP), elaboravit Romanus Fabianus Madura (mps w APPDK), s. XXI, 1, 27, 41, 46, 73, 83, 499, 533, 538, 643, 676, 763, 847, 848m 865, 881, 956; Felicjan Nowowiejski, *Phaenix decoris et ornamenti Provinciae Poloniae S. Ordinis Praedicatorum D. Hyacinthi Odrowskiansius redidivus [...]*, Poznań 1752, s. 154–157; Sadok Barącz, *Rys dziejów Zakonu Kaznodziejskiego w Polsce*, t. 1, Lwów 1861, s. 374–375.

¹² APPDK, Pr 35, s. 562; Marcin Sanak, „*Skarbiec przemożny drogich pamiątek*”. *Zarys dziejów Archiwum Polskiej Prowincji Dominikanów w Krakowie*, „Archiwa, Biblioteki i Muzea Kościelne”, T. 111: 2019, s. 286–287.

¹³ [Arnolf Prężyna], „Praeclara gesta R[everendorum] P[atrum] et Priorum, aedificia, structurae, ornamenta, bonorumque immobilium et censuum annuorum, auctiones in conventu Cracov[iensi] memorabilia”, APPDK, Kr 8, k. 148–169v.

¹⁴ Walerian Litwanides, „Nekrografia seu obitus fratrum generalium, provincialium, priorum, magistrorum, baccalaureorum, lectorum, cursorum, inquisitorum, praedicatorum, confessorum, sacerdotum, clericorum, conversorum, sororum necnon utriusque status et sexus benefactorum Ordinis nostri, insuper obligationum conventus tempore reverendi patris fratris Erasmi Coniussovii sacrae theologiae magistri prioris Cracoviensis ex vetustis obligationum, consiliorum, regestorum manuscriptis codicibus facta collectio, anno Domini 1615, 31 Julii per me fratrem Valerianum Lithuanidem magistrum conventus Cracoviensis”, APPDK, Pp 78, k. 63v; ibidem, Pr 35, s. 353; [Kazimierz Jucewicz], „Zapiski dotyczące w znacznej części samego klasztoru oo. Dominikanów w Krakowie, wzięte przeważnie z rękopisów tego samego konwentu zebrał br. K[azimierz] J[ucewicz]”, ibidem, Kr 792, s. 116, 127, 128, 139; L. Lepszy, S. Tomkowicz, *Kraków, kościół i klasztor oo. Dominikanów*, op.cit., s. 2–3.

¹⁵ APPDK, Kr 8, k. 153v.

pierwszy urzędu przeora Koniuszowski dopełnił dzieła swego poprzednika Jana Chryzostoma z Ropczyc¹⁶ (zm. 1635) i sfinalizował wykonanie rzeźbiorych stalli w chórze¹⁷. Dzięki staraniom Koniuszowskiego przebudowywano i odnawiano całe założenie klasztorne – to za jego kadencji powstał gmach biblioteki, przylegający od wschodu do zabudowań konwentu¹⁸, a na parterze nowo wzniesionej budowli znalazł się nowy, kolejny refektarz. Prace toczyły się w klasztorным kapitułarzu, gdzie ustawiono ołtarz Miłosierdzia oraz powstały dwa odrębne miejsca pochówku dla ojców i braci, oraz na krużgankach¹⁹. Za przeoratu Erazma Koniuszowskiego wzmocniono żelaznymi obręczami zniszczone mury świątyni Świętej Trójcy, pomalowano sklepienie kościoła oraz odnowiono i pozłożono organy, przeor zatrosz-

¹⁶ Ibidem, Pp 78, k. 40; ibidem, Kr 792, s. 116, 123, 132; Kazimierz Jucewicz, „Okruszyne biograficzne o niektórych znakomitszych ojcach z[akonu] kazn[odziejskiego] prowincji polskiej i spis prowincjałów od roku 1609 do 1864, jako też i oo. przeorów krakowskich”, ibidem, Kr 907, k. 240, 241; Jerzy Kłoczowski, *Wielki zakon XVII-wiecznej Rzeczypospolitej u progu swego rozwoju*, „Nasza Przyszłość”, 1973, t. 39, passim.

¹⁷ Stalle po lewej stronie chóru, wykonane za przeoratu Jana Chryzostoma z Ropczyc, były ozdobione scenami z życia św. Jacka. Po prawej stronie odpowiadały im sceny z życia św. Dominika, założyciela zakonu, wykonane pod patronatem Koniuszowskiego, APPDK, Kr 8, k. 153, 153v. Do ich wykonania został zatrudniony snycerz Jan Gruszczyzna, w pracach brał udział również brat Michał, zob. Ambroży Grabowski, *Dawne zabytki miasta Krakowa*, Kraków 1850, s. 197–198; Stanisław Tomkowicz, *Przyczynki do historii kultury Krakowa w pierwszej połowie XVII wieku*, Lwów 1912, s. 224–226; Bożena Zboińska-Daszyńska, *Warsztat dominikański. Z dziejów snycerstwa i malarstwa krakowskiego na początku XVII wieku*, „Rozprawy i Sprawozdania Muzeum Narodowego w Krakowie”, T. 3: 1954, s. 75–77.

¹⁸ „[...] librariam insignem extractam innumeris libris de novo aggregatis dotavit”, APPDK, Kr 8, k. 156v. Dzieje dominikańskiej biblioteki omówił Robert Świętochowski, *Biblioteka oo. dominikanów w Krakowie*, „Archiwa, Biblioteki i Muzea Kościelne”, T. 33: 1976, s. 303. Do późniejszych dziejów gmachu odnosi się Maria Filipowicz, *Sprawozdanie z badań architektonicznych budynku dawnej biblioteki klasztornej*, w: *Dominikanie w środkowej Europie w XIII–XV wieku. Aktywność duszpasterska i kultura intelektualna*, red. Jerzy Kłoczowski, Jan A. Spież, Poznań 2002, s. 293–300.

¹⁹ „In capitulo binas distinctas Patrum et Fratrum sepulchras extruxit. Et altare misericordiae posuit totumque capitulum pictura, tabulata structura, et decem pulchris imaginibus adornavit. Praeterea in claustrum mortuorum ut pius amator defunctorum sex sepulchras distinctas pro saecularibus, versus septemtrionem construxit, et altare patroni sui S. Erasmi Martiri. consecratum pro suffragiis animarum exposuit”, APPDK, Kr 8, k. 155.

czył się również o odnowienie okien. Jak pisał o nim współbrat:

Qui incensus amore erga hanc communitatem nobilissimam fultus Dei auxilio et munificentia benefactorum, ecclesiam labentem, magno sumptu reparavit, illiusque muros, seu parietes supremos confractos, et scisos fibulis murorum ferreis, alias ankrami fortiter constrinxit, fulcivit, sarta, tectaque resarcivit. Insuper fornicem seu testudinem templi, imo totam ecclesiam depingi fecit. Et omnes fenestras vitreas novas reparavit. Organa depingi et tubas deargentari et reformari curavit²⁰.

Przeor Koniuszowski bezsprzecznie dobrze znał środowisko krakowskich rzemieślników, których zatrudniał do realizacji kolejnych przedsięwzięć i spisywał z wykonawcami szczegółowe kontrakty precyzujące zakres ich planowanych prac. Zanim przystąpił do aranżacji wnętrza świątyni, przezornie zadbał o prozaiczną naprawę i zabezpieczenie dachu kościoła. W dniu 20 stycznia 1609 roku sporządził umowę „strony naprawienia balków i wiązania na kościele”, w której cieśla krakowski Jakub Raychel „obiecał wszystkie balki, które są złe podprawić i na miejsce złych nowe podwlec”²¹. Warto przywołać w tym miejscu również kontrakt zawarty przez Koniuszowskiego 12 września 1614 roku, dotyczący przeszklenia okien prezbiterium. Zgodnie z ustaleniami dwaj krakowscy mieszczenie, szklarze Adam Tokarski i Jan Górski, „podjęli się roboty w konwencie około okien wielkich sześciu w samym chórze w kościele u św. Trójce w Krakowie”²². Koniuszowski miał tam wkrótce rozpocząć kolejne wielkie przedsięwzięcie – budowę nowego wielkiego ołtarza świątyni.

Na przełomie lat trzydziestych i czterdziestych XVII wieku ponownie podjęto się wykonania większych prac budowlanych przy świątyni. Z inicjatywy Jana Konstantego Morskiego (ok. 1599–1665) powstała nowa wielka zakrystia²³, ten sam przeor za-

²⁰ Ibidem, Kr 8, k. 154v–155.

²¹ Ofiary i wydatki na fabrykę kościoła oo. Dominikanów, ibidem, Kr 21, s. 7–8.

²² Ibidem, s. 9–10, 13–14. Do prac szklarskich w prezbiterium świątyni oraz do umowy odnieśli się niedawno Dobrosława Horzela i Dariusz Niemiec: zob. Dobrosława Horzela, *Cud światła: witraże średniowieczne w Polsce*, Kraków 2020, nr kat 84, 85, s. 252–255.

²³ KZSP, t. 4, cz. 3, op.cit., s. 139; L. Lepszy, S. Tomkowicz, *Kraków, kościół i klasztor oo. Dominikanów*, op.cit., s. 48–51; Robert Świętochowski, *Dwaj rzeźbiarze dominikańscy*, „Rocznik Krakowski”, T. 50: 1980, s. 93–98; Michał Kurzej, *Ikonaografia malowideł w zakrystii (tzw. skarbcu) kościoła Dominikanów w Krakowie*,

dbał również o budowę kaplicy na dominikańskim Prądniku²⁴. Dopelnieniem aktywności Morskiego były prace toczone się na klasztornych krążgankach i w dormitarzu, uporządkowano także teren wokół świątyni i wybudowano bramę wiodącą do konwentu z pobliskiego cmentarza. O wyposażenie nowej zakrystii zadbał już następca Morskiego, Grzegorz Othonowski²⁵ (zm. 1654), który sprawił marmurowy lawaterz oraz drewnianą snycerkę pomieszczenia. Kolejne prace zakrojone na wielką skalę trwały w kolejnych latach, ale inicjował je już Mateusz Borowicki (Borovicus)²⁶, pełniący funkcję przeora krakowskich dominikanów od 1645 do 1648 roku. Przebudowano wówczas pomieszczenia nowicjatu i klasztornego dormitorium²⁷, a na początku 1647 roku – dzięki staraniom przeora – przystąpiono do ponownego pokrycia kopuły kaplicy św. Jacka. Zastąpiono wówczas niszczone drewniane dachówki miedzianą blachą²⁸. Pod patronatem tego właśnie przeora pod koniec lat czterdziestych XVII wieku przed fasadą świątyni Świętej Trójcy zbudowano muirowaną dzwonnice, która aż do katastrofalnego

pożaru w 1850 roku była częścią panoramy nowożytnego Krakowa²⁹. Modernizację wnętrza świątyni krakowskich dominikanów kontynuował Przeclaw Niewiarowski (ok. 1613–1663) – w czasie jego urzędowania w małym chórze kościoła położono marmurową posadzkę³⁰, a dawne żelazne kraty oddzielające chór od nawy zostały zastąpione przez marmurowe balaski³¹, co stanowi przyczynek do złożonego procesu barokizacji świątyni Krakowa w połowie XVII wieku³². Pod sam koniec stulecia o wnętrze kościoła Świętej Trójcy zatroszczył się Kazimierz Napolski, sprawujący urząd przeora w latach 1694–1703 przez trzy kolejne kadencje. W świątyni powstały wówczas ambona i połączana tęczna zdobiona krucyfiksem, a pod patronatem Napolskiego toczyły się również prace w kaplicy św. Jacka³³.

²⁹ „Turrim insignem sive campanile, a fundamentis aedificavit, et tectum illius seu copulam eleganti forma extructam laminis aereis sumptuose textit. Et pro toto aedificio in toto duodecem millia floren[orum] expendit”; ibidem, Kr 8, k. 168; kwestię budowy dzwonnicy omawiano wówczas na radzie konwentu, ibidem, Kr 11, k. 242v. Zob. również: Waldemar Komorowski, Iwona Kęder, *Ikografia kościoła Dominikanów i ulicy Grodzkiej w Krakowie*, Katalog Widoków Krakowa, t. 3, Kraków 2005, s. 53–67, 92–95.

³⁰ Prace były możliwe dzięki legatowi komornika ziemskiego krakowskiego Jana Różańskiego, w 1645 r. przekazał on bowiem klasztorowi 2000 zł „na wystawienie pawimentu marmurowego przed wielki ołtarz”, APPDK, Kr 21, s. 69–71.

³¹ „Pavimentum in choro minori incipiundo ab ultimis gradibus circa portam claustrum, marmoreis tessellis sectilibus struxit. Et in locum cratis ferreae, balaustra de petra marmorea excisa posuit, ac desuper velum plicatile de viridi serico florulento appendit, totumque chorum eleganti opera exornavit”, ibidem, Kr 8, k. 168v.

³² Zob. uwagi Krzysztof J. Czyżewski, *Barokizacja czy modernizacja? Przemiany katedry krakowskiej po Soborze Trydenckim*, w: *Barok i barokizacja. Materiały sesji Oddziału Krakowskiego Stowarzyszenia Historyków Sztuki, Kraków 3–4 XII 2004*, red. Katarzyna Brzezina, Joanna Wolańska, Ars Vetus et Nova, t. 28, Kraków 2007, s. 61–63; Marcin Szyma et al., *Przegroda chórowa i lektorium w kościele Trójcy Świętej w Krakowie. Rekonstrukcja – datowanie – użytkowanie*, „Biuletyn Historii Sztuki”, 2021, t. 88, nr 4, s. 783–842.

³³ M. Sieykowski, *Świątelnica Pańska*, op.cit., s. 27; APPDK, Pr 35, s. 482, 483.

W kontekście fundacji K. Napolskiego warto wskazać na kazanie dedykowane mu w dzień św. Kazimierza. Tak pisał o przeorze jego współbrat, kaznodzieja generalny Bonifacy Trybowicz: „A jeżeli czyi oculus nequam nie doyrzrzy skrzesać, skrzese pewnie ręka Iacka Swietego, cujus corpus, w kaplicy, totum lucidum fecisti. Stanieć y arcus in triumphum, w bazylice, na którym zawiedziona sagitta electa Iesus, ugodzi z Iacka S. strzała do serc,

w: *Sztuka w kręgu*, op.cit., 787–810; P. Dettloff, *Działalność fundacyjna*, op.cit., s. 703–707.

²⁴ Paweł Dettloff, *Architektura XVII-wiecznej, podominańskiej kaplicy św. Jana Chrzciciela na Prądniku Czerwonym w Krakowie*, „Teki Krakowskie”, T. 9: 1999, s. 29–42.

²⁵ APPDK, Pr 35, s. 522; ibidem, Pp 78, k. 18.

²⁶ Ibidem, Kr 907, s. 152.

²⁷ Przeor „in maiori dormitorio cameras sedecim quae ab antiquo asseribus interpollatae erant, concameratas seu testudinatas muro extruxit, et lapidibus sectis latera ostiorum firmavit. In novitiatu vero viginti camerarum ostia, eiusmodi lapidibus sectis munivit et exornavit”, ibidem, Kr 8, k. 167v.

²⁸ Jak podaje A. Prężyna, ówczesny przeor „tectum seu copulam capellae S. Hyacinthi, quam a multis annis, praedecefixi patres aere tegore cupiebant, hic pater sollicitus Deo auxiliante et S. Patrono favente facili modo laminis aeris solide textit, et capellam magnificavit. Pro quo opificio, solvit mille nonigentos et triginta floren[is]”, APPDK, Kr 8, k. 167v–168. Do prac przystąpiono na początku 1647 r., a 28 lutego 1647 r. obradowano nad tym zagadnieniem na radzie konwentu: „Cum Sancti Hyacinthi capella ob frequentes imbres, per tegulas lingas, quibus est cooperta, defluentes, magnis sit exposita incommodis; ita ut etiam super ipsum altare stillicidia cadere sit comperit. Num placeat R.P. Patribus coemere sensim laminas aereas ad tegendum dictam capellam, praesertim cum R.P. prior iam collegerit ad hunc effectum a diversis personis, plusquam quingentos florenos”, „Liber secundus consiliorum Patrum in conventu Crac[oviensi] SS. Trin[itatis] Ord[inis] Praed[icatorum] Anno D[omini] MDCXVI die mensis Iulii quo t[em]po[r]e R.P.F. Eras[mus] S. Th[eaologae] Mgr prior fuit”, ibidem, k. 245v.

W epoce baroku przy świątyni dominikańskiej powstawały kolejne kaplice grobowe³⁴, mauzolea rodowe fundowane przez przedstawicieli rodzin Myszkowskich³⁵, Lubomirskich³⁶ i Zbaraskich³⁷,

że grati glorificabunt Patrem”, Bonifacy Trybowicz, *Imię Naiasniejszego Krolewica Polskiego w niebie krolującego, od swiatowniczków na wiatr w literach lekko rozrzucone łacińskich, Casimirus na polski styl pobożnie tłumaczone y kazaniem związane, na wiązanie godnemu imieniu S. Theologię Doktora Przewielebnego w Chrystusie Panu, x. Kazimierza Napolskiego, przeora na ten czas powtóre krakowskiego, Zakonu Dominika S. od ks. Bonifacego Trybowitsza dominikana [...] zakonno życzliwym afektem, przy dorocznym patrona s. feście ofiarowane*, Kraków 1698, k. A1.

³⁴ Zespół kaplic, zróżnicowany pod względem architektonicznym, omawiali: Stanisław Tomkowicz, *Kaplice kościoła oo. Dominikanów*, „Rocznik Krakowski”, T. 20: 1926, s. 77–96; Jerzy Z. Łoziński, *Grobowe kaplice kopułowe 1520–1620*, Warszawa 1973, s. 146–171; Maciej Zdanek, *Kaplice i ołtarze dominikańskiego kościoła Świętej Trójcy w Krakowie do początku XVII wieku*, w: *Sztuka w kręgu*, op.cit., s. 109–125; Krzysztof J. Czyżewski, Marcin Szyma, Marek Walczak, *From Kings to Shoemakers: The Side Chapels of the Dominican Church in Cracow and Their Patrons*, w: *Artistic Patronage in Central Europe: From Private Foundations to State Art. Proceedings of the 27th Conference of the Working Group of German and Polish Art. Historians and Conservators in Warsaw, 19–21 September 2019 / Kunstpatronage in Mitteleuropa zwischen Privatstiftung und Staatskunst. Beiträge der 27. Tagung des Arbeitskreises deutscher und polnischer Kunsthistoriker und Denkmalpfleger in Warschau. 19.–21. September 2019*, ed. Jakub Adamski, Das Gemeinsame Kulturerbe – Wspólne dziedzictwo, Vol. 12, Warszawa 2021, s. 57–86; iidem, *Od króla do szewców. Kaplice kościoła Dominikanów w Krakowie, ich fundatorzy i użytkownicy*, „Rocznik Krakowski”, T. 87: 2021, s. 67–99.

³⁵ Andrzej Fischinger, *Kaplica Myszkowskich w Krakowie*, „Rocznik Krakowski”, T. 33, 1956, s. 81–112; idem, *Santi Gucci. Architekt i rzeźbiarz królewski XVI wieku*, Kraków 1969, s. 69–70.

³⁶ Andrzej Włodarek, *Kaplica św. Róży z Limy, grobowca Lubomirskich, przy kościele Dominikanów w Krakowie i jej konserwacja*, w: *Sztuka w kręgu*, op.cit., s. 683–690; *Kronika fundacyjna klasztoru mniszek Zakonu Kaznodziejskiego na Gródku w Krakowie (1620–1639)*, wstęp i oprac. Anna Markiewicz, Studia i Źródła Dominikańskiego Instytut Historycznego w Krakowie, t. 3, Kraków 2007, s. 10–14; Józef Długosz, *Lubomirski Sebastian*, w: PSB, t. 18, Wrocław–Warszawa–Kraków 1973, s. 40–42.

³⁷ Mateusz Karpowicz, *Mateo Castello. Architekt wczesnego baroku*, Warszawa 1994, s. 68–70; Aleksander Stankiewicz, *Architektura kaplicy książąt Zbaraskich przy kościele oo. Dominikanów w Krakowie*, „Rocznik Krakowski”, T. 84: 2018, s. 79–99; Zbigniew Anusik, Małgorzata Karkocha, *Sławnej pamięci se-*

a proces zastępowania średniowiecznych kaplic nowożytnymi zakończyło wzniesienie kaplicy Różańcowej w latach osiemdziesiątych XVII wieku³⁸. Nie zabrakło jednak i dzieł samych dominikanów – za drugiego przeoratu Erazma Koniuszowskiego toczyły się prace przy kaplicy św. Jacka, trwające dzięki fundacji kasztelanki sanockiej Zofii z Sienieńskich Stadnickiej³⁹, przy czym kaplicę świętego zmodernizowano już u progu XVIII wieku, za kadencji przeora Kazimierza Napolskiego.

Niezwykle ważnym i trudnym przedsięwzięciem, z którym z powodzeniem zmierzali się dwaj siedemnastowieczni przeorzy dominikańscy – Erazm Koniuszowski i Tomasz Schmith – była budowa nowego ołtarza głównego świątyni Świętej Trójcy. Na początku XVII wieku w prezbiterium kościoła znajdowało się piętnastowieczne retabulum, z tej gotyckiej nastawy zachowało się do dziś jedenaście dwustronnych kwater⁴⁰. Choć ów staroświecki ołtarz zapewne nadal mógł z powodzeniem pozostać w świątyni, w 1615 roku niestrudzony Erazm Ko-

nator niezrównany. Ideowe i artystyczne przesłanie kaplicy i pomnika książąt Zbaraskich w kościele Dominikanów w Krakowie, w: *Fundator i mecenas. Magnateria Rzeczypospolitej XVI–XVIII wieku*, red. Ewa Dubas-Urwanowicz, Jerzy Urwanowicz, Białystok 2011, s. 99–131.

³⁸ Krzysztof J. Czyżewski, Marek Walczak, *The Archiconfraternity of the Rosary in the Dominican Churches of Kraków: Piety and Patronage of Arts*, „Acta Historiae Artis Slovenica”, 2018, t. 23, nr 2, s. 139–162; iidem, *Oprawa artystyczna świąt i uroczystości arcybractwa różańcowego w kościele Dominikanów w Krakowie*, „Rocznik Historii Sztuki”, T. 45: 2020, s. 59–84. Zob. również: Andrzej Bruździński, *Bractwa religijne w siedemnastowiecznym Krakowie. Zarys problematyki*, w: *Historia świadectwem czasów. Księdzu Profesorowi Markowi Tomaszowi Zahajkiewiczowi*, red. Włodzimierz Bielak, Stanisław Tylus, Lublin 2006, s. 103–147.

³⁹ „Item capellam totam S. Hyacinthi de novo reaedificavit impensis Gen[erosae] Dominae Sophiae de Sienno Stadnicka (quae intuitu Patris istius amantissimi et in administratione felicissimi, pro renovatione capellae dedit sex millia florenorum et pro emendio bonis terrestribus, alia sex millia florenorum) altare novum gardus et scalas e petra marmorea extruxit, et pavementum tessera quadratis marmoreis struxit, atque eleganti pictura eandem capellam condecoravit”, APPDK, Kr 8, k. 155–155v.

⁴⁰ Zagadnienie kwater gotyckiego ołtarza podejmowali m.in.: Jerzy Gadomski, *Gotyckie malarstwo tablicowe Małopolski 1460–1500*, Warszawa 1988, s. 127–128; Franciszek Franckowiak, *Krakowski ołtarz dominikanów, jego treści i wygląd*, „Folia Historiae Artium”, R. 13: 1977, s. 53–96; Piotr Skubiszewski, „Złożenie do grobu” w dominikańskim tryptyku w Krakowie i zagadnienie przedstawiń Chrystusa Umęczonego, „Biuletyn Historii Sztuki”, 1998, t. 60, nr 3/4, s. 315–351; Tade-

niuszowski zdecydował się na wielką inwestycję i zadbał o wyposażenie świątyni zgodne z gustami epoki i zaleceniami soboru trydenckiego⁴¹. W 1619 roku przeor zaangażował w końcowe prace nad bu-

usz Dobrowolski, *Rodowód stylistyczny krakowskiego ołtarza Dominikanów*, „Folia Historiae Artium”, R. 13: 1977, s. 87–96; Magdalena Łanuszka, *Wpływy niderlandzkie w kwaterach krakowskiego tryptyku dominikańskiego*, w: *Sztuka w kręgu*, op.cit., s. 443–458; Anna Borowska, „Opus magnum” Mistrza Tryptyku Dominikańskiego. Piętnastowieczne kwatery retabulum z głównego ołtarza kościoła św. Trójcy w Krakowie w świetle najnowszych badań, w: *Mendykanci w średniowiecznym Krakowie*, red. Krzysztof Ożóg, Tomasz Gałuszka, Anna Zajchowska, Studia i Źródła Dominikańskiego Instytutu Historycznego w Krakowie, t. 4, Kraków 2008, s. 339–382; Anna Borowska, Agnieszka Luboń-Radwańska, *Konserwacja pięciu kwater pochodzących ze skrzydeł ołtarza dominikańskiego, powstałego po 1462 r., przechowywanych w klasztorze Dominikanów w Krakowie*, w: *Sztuka w kręgu*, op.cit., s. 483–506; Aleksandra Z. Nowak, *O inspiracjach i źródłach ikonograficznych dla krakowskiego retabulum dominikańskiego z lat 60. XV w.*, w: ibidem, s. 459–482.

⁴¹ Arnolf Prężyna w omówieniu tego etapu działalności Erazma Koniuszowskiego powołał się na księgę wydatków konwentu z 1. połowy XVII w., która się nie zachowała: „Ac imprimis altare maius insigne affabre elaboratum aedificavit, et pro toto hoc tali opificio cum lignis solvit duo millia floren[orum], ut habetur in registro exposit[orum] 1615 in Febr[uario] et 1621 in Julio. Pictori vero pro auro et pictura quatuor millia quingentos et quinquaginta sex floren[orum] persolvit, absque aliis salariis familiae, ut habetur in Lib[ro] Consil[iorum] fol. 25, fac. 2”, APPDK, Kr 8, k. 156. Cenne odniesienia do prac prowadzonych przez Koniuszowskiego pojawiają się w inwentarzu kościoła dominikanów z 1649 r.: „Structura Altaris Maioris. Pro structura Maioris Altaris habetur ex intercisio cum artificibus diversis, in libro consiliorum folio 25, fac. 2 adnotatis. Ut etiam patet ex registro expositurum in Anno 1615 [sex]ta Februarii. Ubi ait R[everendus] P[ate]r Erasmus M[a]g[iste]r et Prior: Stargowałem snyderza na zrobienie Wielkiego Ołtarza za dwa tysiąca złotych. Item: alibi, z osobna: Od zrobienia ciborium dano 297 złotych. Potym Tomas[z]owi Dolabelli od złożenia tego ołtarza wielkiego in toto 4556 złotych. Z osobna: od złożenia ciborium złot[y]ch 88 gr 24. Za krokwy i za tarcice do rusztowania złot[y]ch 24 gr 9 ½. Od stawiania tego rusztowania złot[y]ch 13 gr 21. Malarzykom pro contentatione złot[y]ch 35 gr 5. Co uczyni in toto floren[orum] septem millia et quatuordecem et gr 29 ½”; [Arnolf Prężyna], „Protocolum privilegiorum, fundationum, donationum, inscriptionum, censum, proventuum, villarum, domorum, obligationum, literarum, regalium, comissionum, decretorum, transactionum, concordiarum, inventariorum clenodiorum, apparamentorum, librorum choralium, Ecclesiae et Conventus SS. Trinitatis Fratrum Praedicatorum fideliter descriptum et consignatum per Fr. Arnolfum Presinum Magistrum 1648”, ibidem, Kr 3, k. 513v; [Arnolf Prężyna], „Descriptio fundationis

dową ołtarza Tomasza Dolabellę⁴², który był związany z konwentem, i powierzył mu pozłocenie drewnianej snyderki⁴³. Niestety dzieło Koniuszowskiego przetrwało zaledwie kilkadziesiąt lat – ołtarz spłonął w pożarze w 1668 roku, a przez kolejne kilkanaście lat świątynia krakowskich dominikanów pozostawała bez ołtarza głównego.

„Fabrykę” nowego wielkiego ołtarza zainicjował dopiero na początku lat osiemdziesiątych XVII wieku przeor Tomasz Szmidt (Schmith)⁴⁴ (ok. 1638–1684), który w 1680 roku zawarł kontrakt z wykonawcami: krakowskim stolarzem Jerzym Hankisem⁴⁵ i ołomunieckim rzeźbiarzem Franciszkiem Zürnem⁴⁶. Rozpoczęcie prac związanych ze

ecclesiae Smae Trinitatis et monasterii Sacri Ord[in]is Fr[at]rum Praed[icatoru]m villarum atque proventuum et censuum Con[ven]tus Cracoviensis aliorum bonorum immobilium per Fr[at]rem Arnolphum Presinium S.T. M[a]g[ist]rum”, ibidem, Kr 5, k. 205.

⁴² Zob. Dolabella. Wenecki malarz Wazów. Katalog wystawy, red. Magdalena Białonowska, Warszawa 2020; Juliusz Starzyński, *Dolabella Tomasz*, w: PSB t. 5, Kraków 1939–1946, s. 284–285; Mieczysław Skrudlik, *Tomasz Dolabella, jego życie i dzieła. Ustęp z dziejów malarstwa XVII stulecia w Polsce*, „Rocznik Krakowski”, T. 16: 1914, s. 91–162; Władysław Tomkiewicz, *Dolabella*, Warszawa 1959; idem, *Dolabella Tomaso*, w: *Słownik artystów polskich i obcych w Polsce działających. Malarze, rzeźbiarze, graficy* (dalej: SAP), t. 2: D–G, Wrocław i in. 1975, s. 76–77; Jerzy Żmudziński, *O potrzebie badań nad twórczością Tomasza Dolabelli. Ze studiów nad obrazami w kościele Mariackim i kościele Kamedulów na Bielanych w Krakowie*, „Folia Historiae Artium. Seria Nowa”, T. 12: 2009, s. 123–144; idem, „Opus vitae” Tomasza Dolabelli w krakowskim kościele i klasztorze Dominikanów, w: *Sztuka w kręgu*, op.cit., s. 691–702.

⁴³ W kwietniu 1619 r. na radzie konwentu krakowskiego podjęto kwestię zapłaty Dolabelli za pozłocenie nastawy ołtarzowej: „[...] conclusum es ut capella S. Hyacinthi perficienda, quatenus pictoria indiget manu, committatur famato Domino Thomae Pictori Regio, qui quidem omnem deaurationem et picturas tenebitur facere, iuxta inscriptionem vulgo intercisio dictam, conventus vero ei tenebitur dare ratione praedicta capella forenos quingentos quinquaginta pol[on]icorum. Sub eodem actu, eidem D. Pictori comissum est altare maius, pingendum, et deaurandum, iuxta inscriptionem, cui conventus tenebitur dare quatuor millia florenorum et et quingentos fl[ore]nos”, APPDK, Kr 11, k. 35v.

⁴⁴ Anna Markiewicz, *Szmidt Tomasz*, w: PSB, t. 48, Warszawa–Kraków 2012–2013, s. 422–423.

⁴⁵ Jan Samek, *Hankis Jerzy*, w: SAP, t. 3, Wrocław i in. 1979, s. 23–24; Władysław Włodarczyk, *Hankis Jerzy*, w: PSB, t. 9, Wrocław–Warszawa–Kraków 1960–1961, s. 276–277.

⁴⁶ APPDK, Kr 21, s. 71–73. Zob. Anna Dettloff, *Nieistniejący XVII-wieczny ołtarz główny w kościele Domini-*

wzniesieniem nowego ołtarza było możliwe dzięki hojnemu zapisowi na rzecz krakowskiej świątyni Świętej Trójcy biskupa krakowskiego Andrzeja Trzebieckiego⁴⁷, zmarłego 28 grudnia 1679 roku w Kielcach, całe wielkie przedsięwzięcie zawdzięczało jednak swoje powodzenie niezwykle zaangażowaniu przeora, który nadzorował prace związane ze wznoszeniem nowej nastawy i angażował w nie odpowiednich wykonawców. Zaledwie kilkanaście miesięcy po rozpoczęciu budowy ołtarza, 26 kwietnia 1681 roku, Tomasz Schmith został wybrany przez kapitułę prowincjalną zakonu dominikanów obradującą w Lublinie na urząd prowincjała polskiej prowincji zakonu⁴⁸, a gdy jego następca na urzędzie krakowskiego przeora Just Słowikowski (zm. 1689) opóźniał podjęcie przerwanych prac wykończeniowych i pozłotniczych wielkiego ołtarza, nowy prowincjał zadbał o kontynuację budowy i zapewnienie na ten cel odpowiednich funduszy⁴⁹. W pracach związanych z wystrojem wielkiego ołtarza uczestniczyli liczni rzemieślnicy, niejednokrotnie zaciągnięci poza granicami Małopolski, a już pod patronatem przeora Słowikowskiego⁵⁰ obrazy do nowego retabulum wykonywali zarówno zaangażowany do prac pewien Włoch⁵¹, jak i zakonny

kanów w Krakowie w świetle źródeł archiwalnych i przekazów ikonograficznych, „Rocznik Krakowski”, T. 72: 2006, s. 133–140.

⁴⁷ APPDK, Kr 11, k. 424–424v.

⁴⁸ „Liber consiliorum Provinciae Poloniae 1674–1721”, ibidem, Pp 38, s. 106.

⁴⁹ Na rekonstrukcję kolejnych etapów prac związanych z budową wielkiego ołtarza krakowskich dominikanów pozwalają rachunki wydatków na nową strukturę ołtarzową prowadzone w okresie między 5 kwietnia 1684 a 12 lutego 1685 r., ibidem, Kr 21, s. 87–119. Tomasz Schmith już jako prowincjał wspierał swoją fundację również finansowo, o czym świadczy zapis: „Ab A.R.P. F. Thoma Smith S.T. Magistro Provinciali Poloniae na ołtarz wielki malarzowi na potrzeby różne i innym rzemieślnikom dałem czerwonych złotych 20 po półtrzyznasta złotego czyni zł. 250”, ibidem, s. 87.

⁵⁰ Do płócien z nowego wielkiego ołtarza odnosi się również notka zawarta w spisie klasztornych obrazów w XVII w., zdanie nie zostało niestety dokończzone: „Recentioribus temporibus, accesserunt ad maius altare nobilissimae imagines, quas A.R.P. mgr Justus Słowikowski Prior Cracoviensis, procuravit depingi, per”; „Conventus Cracoviensis SS. Trinitatis Ordinis Praedicatorum plantatio, erectio, ratificatio, pietatis quorundam Patrum, honores, merita ac praeclara gesta memoriae dignae annotantur, et in hoc manuscripto continentur; ibidem, Kr 2, k. 72.

⁵¹ Rejestr konwenckiej ekspensy przynosi wzmiankę o wydatkach na: „Biały chleb dla Włocha malarza” oraz „Płótno na drugi obraz Włochowi zł 3”, ibidem, Kr 21, s. 92.

malarz Kazimierz Cisowski⁵² (zm. 1726). Monumentalna struktura ołtarzowa powstała z inicjatywy i dzięki ogromnemu zaangażowaniu Tomasza Schmitha dotrwała do połowy XIX wieku – ołtarz, podobnie jak reszta wyposażenia świątyni, spłonął w wielkim pożarze Krakowa w 1850 roku.

W XVII stuleciu dzięki staraniom przeorów zbiór dzieł sztuki zgromadzonych w konwencie dominikanów narastał, a powszechnie znane są płótna Tomasa Dolabelli zamówione przez Erazma Koniuszowskiego⁵³. Przeor ten ozdobił kilkunastoma obrazami nie tylko ramiona krążganków⁵⁴ – kolejne znalazły swe miejsce w kapitulniku⁵⁵ i nowym refektarzu⁵⁶. Dominikanin ufundował także inne płótna mające być ozdobą konwentu, choćby dwa wielkie obrazy znajdujące się w chórze koło ołtarza głównego, tuż przy wejściu do klasztoru⁵⁷. Za Jana Konstantego Morskiego kolejne osiem płócien zawisło przy wejściu do klasztoru, a w chórze świątyni pojawił się obraz św. Jacka⁵⁸. Dziewięcioma wielkimi obrazami

⁵² W klasztornych rachunkach odnotowano „Farby na dwa obrazy do wielkiego ołtarza F[r]atri Casimiro pictori” oraz „ogonki do malowania obrazów F[r]atri Casimiro zł 2”, ibidem, Kr 21, s. 91, 92. Postać zakonnego malarza nie doczekała się do tej pory obszerniejszych studiów, a jedynie wzmianek w: APPDK, Pr 35, s. 152; M. Siejkowski, *Świątynia Pańska*, op.cit., s. 11, 12; Kinga Blaschke, Michał Kurzej, *Obrazy w krążganku klasztoru Dominikanów w Krakowie*, „Modus. Prace z Historii Sztuki”, T. 15: 2015, s. 89–108; L. Lepszy, S. Tomkowicz, *Kraków, kościół i klasztor oo. Dominikanów*, op.cit., s. 3.

⁵³ K. Blaschke, M. Kurzej, *Obrazy w krążganku*, op.cit., s. 90 i nn.

⁵⁴ Jak podał A. Prężyna, fundator: „Atque tres partes claustris, seu tres ambitus, decem octo elegantissimis imaginibus exornavit”, APPDK, Kr 8, k. 155. W nieco późniejszych klasztornych zapiskach czytamy, iż: „Item in angiporcie er quem fieri solet processio, visuntur novemdecem imagines diversorum Sanctorum ordinis nostri gesta repraesentantis a Nobilissimo pictore Serenissimi Vladislai Regis efformatae”, ibidem, Kr 2, k. 71v.

⁵⁵ Jak podaje A. Prężyna, przeor „In capitulo binas distinctas Patrum et Fratrum sepulturas extruxit. Et altare misericordiae posuit totumque capitulum pictura, tabulata structura, et decem pulchris imaginibus adornavit”, ibidem, Kr 8, k. 155.

⁵⁶ Zgodnie z klasztornymi zapiskami zakonnik „refectarium per magnificum a fundamentis extruxit, atque tabulata structura, et decem elegantibus imaginibus adornavit”, ibidem, Kr 8, k. 156v; zob. również Kr 2, k. 71v.

⁵⁷ E. Koniuszowski: „in choro prope maius altare, supra portas claustris, et sacristiae duabus magnis imaginibus, chorum exornavit”, ibidem, Kr 8, k. 155.

⁵⁸ „Atque ambitum seu porticum, de novo altius testudinatum novis fenestris vitreis majoribus factis et pulcherrimis octo imaginibus ingressum conventus exornavit”.

ozdobił kościół Mateusz Borowicki pod koniec lat czterdziestych XVII wieku⁵⁹. Do konwentu Świętej Trójcy trafiały również obrazy zamawiane za granicami Rzeczypospolitej – w XVII wieku gmach nowej klasztornej biblioteki ozdobiły płótna wykonane w Mediolanie⁶⁰.

Niezwykle interesujące informacje na temat działalności fundacyjnej przeorów konwentu Świętej Trójcy przynosi zachowany do dziś zespół nowożytnych inwentarzy klasztoru krakowskich dominikanów. W Archiwum Polskiej Prowincji Dominikanów w Krakowie przechowywany jest zespół spisów mobiliów pochodzących z XVII i XVIII stulecia, z czego na uwagę zasługują szczególnie dwa inwentarze sporządzone przez Arnolfa Prężynę w połowie XVII wieku. Pierwszy z drobiazgowych spisów barokowych artefaktów został sporządzony w 1649 roku za przeoratu Przeclawa Niewiarowskiego⁶¹, a jego dopełnieniem jest deskrypcja klasztornych mobiliów spisana w 1653 roku – urząd krakowskiego przeora pełnił wówczas Mateusz Malchrowicz⁶². Dopełnieniem rejestrów siedemnastowiecznych mobiliów są wiadomości zawarte w późniejszych spisach wyposażenia świątyni dominikanów sporządzonych

w XVIII i XIX stuleciu⁶³. Na kartach inwentarzy znalazły się cenne i interesujące deskrypcje barokowego wyposażenia świątyni krakowskich dominikanów, w opisie zespołu kościelnych argenterii i paramentów zawarto wiadomości na temat kunsztownych monstrancji, relikwiarzy, kielichów, lamp i garniturów ołtarzowych. Spisano również olśniewające, wykonane z kosztownych tkanin antepedia, kapy, ornaty i dalmatyki ufundowane nie tylko dzięki hojności możnych patronów, lecz także dzięki staraniom samych krakowskich przeorów.

Na kartach siedemnastowiecznych inwentarzy dokładnie wyliczono dominikanów zasłużonych dla świątyni Świętej Trójcy i ich kolejne fundacje, co pozwoliło na zarysowanie swoistego świata rzeczy krakowskich przeorów⁶⁴. Rejestry ruchomego wyposażenia konwentu to pokaźna lista argenterii i paramentów, które dla konwentu sprawił – jak podkreślano, „ex suo proprio deposito”⁶⁵ i „ex sua industria”⁶⁶ – przeor Erazm Koniuszowski. Znalazły się wśród nich: pozłacana monstrancja mieszcząca cenne relikwie, srebrny relikwiarz, jedwabny ornat, aksamitne dalmatyki oraz złote kielichy z inskrypcjami wskazującymi na czcigodnego fundatora⁶⁷.

„Item in choro ad maius altare presbyterium pulchra structura ac pictura, et desuper magnam pulcherrimam imaginem Beati Hyacinthi pro ornameto tabernaculi Dei affixit”, ibidem, Kr 8, k. 165, 166.

⁵⁹ „In ecclesia majori novem magnas pulcherrimas imagines exposuit et totam ecclesiam condecoravit”, ibidem, Kr 8, k. 168.

⁶⁰ „Sunt et alia imagines a nobilioribus pictoribus factae et specialiter in biblioteca centum quatuor decem numerantur imagines Mediolani depictae, repraesentantes ordinis nostri omnes summos pontifices, cardinales, episcopos insigniores, doctores Ecclesiae Dei et ordinis nostri et specialiter, ex Provincia Poloniae assumptos”, ibidem, Kr 2, k. 71v.

⁶¹ [Arnolf Prężyna], „Inventorium clenodiorum auri et argenti, omniumque appa[ra]mentorum et librorum choralium Eccl[esi]ae et con[ven]tus S[an]ctis[sim]ae Trinit[at]is Fr[at]rum Praed[icatoru]m Anno D[omi]ni 1649 conscriptum per me Fr[at]rem Arnolphum M[a]g[ist]rum”, ibidem, Kr 3, k. 499–517. Inwentarz opublikował Zygmunt Krasucki, *Inwentarz skarbcza krakowskiego kościoła Dominikanów z r. 1649*, „Sprawozdania Komisji do Badania Historii Sztuki w Polsce”, T. 6: 1900, s. III–XI; w publikacji pominięto jednak fragmenty źródła.

⁶² [Arnolf Prężyna], „Descriptio foundationis ecclesiae Smae Trinitatis et monasterii Sacri Ord[in]is Fr[at]rum Praed[icatoru]m villarum atque proventuum et censuum Con[ven]tus Cracoviensis aliorum bonorum immobilium per Fr[at]rem Arnolphum Presinium S.T. M[a]g[ist]rum”, APPDK, Kr 5, k. 209–222. Edycję inwentarza przygotowała A. Markiewicz, *Aniołków dwa srebrnych*, op.cit., s. 723–773.

⁶³ „Inventarium Ecclesiae SS. Trinitatis Sacri Ordinis Praedicatorum Conventus Cracoviensis conscriptum Anno Domini 1753 die 12 Julii [...]”, APPDK, Kr 37; „Inwentarz kościoła, zakrystyi, oficyn i innych rzeczy do klasztoru i własności Wielebnych Ojców Dominikanów w Krakowie pod tytułem SSS. Trójcy należących spisany na początku objęcia urzędu Przewielebnego w Bogu Ojca Anioła Kochańskiego [...] Roku Pańskiego 1783 [...]”, ibidem, Kr 38; „Inwentarz kościoła zakonnego i klasztoru Księży Dominikanów w gminie pierwszej przy ulicy Szeroka zwanej w Wolnym Mieście Krakowie sytuowanego [...] 1820, 1822”, ibidem, Kr 41.

⁶⁴ Zagadnienie kultury materialnej klasztorów dominikańskich w epoce nowożytnej nadal czeka na zbadanie. Niewątpliwą inspiracją i punktem wyjścia podobnych studiów są prace: Andrzej Pośpiech, *Pułapka oczywistości. Pośmierne spisy ruchomości szlachty wielkopolskiej z XVII wieku*, Warszawa 1992; Jarosław Dumanowski, *Świat rzeczy szlachty wielkopolskiej w XVIII wieku*, Toruń 2006.

⁶⁵ APPDK, Kr 3, k. 501.

⁶⁶ Ibidem, Kr 3, k. 499.

⁶⁷ W inwentarzu z 1649 r. wzmiankowano kolejne artefakty, które sprawił Erazm Koniuszowski. Wśród nich znalazły się: „Monstrancjyka srebrna złocista, w której są tres spine ex corona D[omi]ni N[ost]ri Ihesu Chri[sti]. A podczas w niej Najświętszy Sakrament w Boże Ciało noszono, którą sprawił M[a]g[ist]r Erasmus p[ro]p[ri]e mem[oriae] sua industria ex emendicatis suffragiis nie ruszając prowentów konwentu”; „Relikwiarz srebrny płaski kracyany, w którym są kości świętych, mianowicie: S. Andree, S. Mathiae, S. Barnabae, S. Philipi, S. Simonis,

W tym kontekście warto wspomnieć, iż w kościelnym skarbcu przechowywano wówczas paramenty liturgiczne z herbami rodowymi przeorów wywodzących się ze szlachty⁶⁸ – tak właśnie przeor

S. Thadei, S. Thomae Ap[osto]li, S. Bartholomei Ap[osto]lorum, S. Marci, S. Matthaei Evangelistarum. Tum et ex emendicatis eleemosinis posprawiał A[dmodum] R[everendus] P[ate]r M[a]g[iste]r Erasmus sub prioratu suo i tych znamienitych relikwii SS. dostał”; wyliczono ponadto kielichy: „Z których jeden diamencikami samemi, figurami litemi czterema szmalcowanemi B[eatissimae] V[irginis] M[ariae], S. Dominici, S. Thomae et S. Hyacinthi sadzony, kształtną robotą szmalcowany, ex emendicatis P[at]rum et F[rat]rum sufragiis do conwentu sprawił za swego przeorostwa A[dmodum] R[everendus] P[ater] Erasmus Koniuszovius M[a]g[iste]r. Który waży i z pateną czerwonych złot[y]ch czterysta pięćdziesiąt i dwa”. Warto wspomnieć w tym miejscu również o opisach innych cennych argenterii fundacji Koniuszowskiego, takich jak: „Kielich szYROKI, wagi dobrej, z pateną, pozłocisty, na którym odlitych aniołków cztery i kamieni sadzonych cztery. Z których jeden wypadły jest w schowaniu. Item w jabłku rubinów sześć, który ex suo proprio deposito sprawił 1614 A[dmodum] R[everendus] P[ater] M[a]g[iste]r Erasmus Koniusovius et Regens. Na którym jest napis w nodze. <A[dmodum] R[everendus] P[ate]r M[a]g[iste]r Erasmus ex proprio deposito>” czy „kielich z pateną złocisty szmalcowany perłkami sadzony, sprawił tenże A[dmodum] R[everendus] P[ater] M[a]g[iste]r Erasmus 1618. Na którym jest napis w nodze. <A[dmodum] R[everendus] P[ate]r M[a]g[iste]r Erasmus ex proprio aere>”. Na kartach inwentarza znalazł się też opis szat liturgicznych jego fundacji: „Ornat altembasowy na białym dnie teletowym drobne kwiaty czerwone. Z kolumną zieloną altembasową. A[dmodum] R[everendus] P[ater] Erasmus M[a]g[iste]r sub prioratu suo ex proventibus con[ven]tus sprawił”; „dalmatyk czarnych aksamitnych dwie parze, z potrzebami, które sprawił sup prioratu suo A[dmodum] R[everendus] P[ate]r Erasmus M[a]g[iste]r. <A[dmodum] R[everendus] P[ate]r Erasmus M[a]g[iste]r>”; ibidem, Kr 3, k. 499, 500v, 501, 507v, 510v. Zob. również: ibidem, Kr 5, k. 209v, 211v, 212, 216v; A. Markiewicz, *Aniołków dwa srebrnych*, op.cit., s. 739, 743, 746, 747. Dokładny opis jednego z kielichów ufundowanych przez E. Koniuszowskiego znalazł się w inwentarzu klasztornym z 1783 r.: „Kielich cały wyzlacany, kupa szmelcowana, u rękojeści 5 aniołków szmelcowanych, postument okryty sztuczkami szmelcowanymi, obciążony perłkami małymi i czarnymi pacioreczkami, toż samo około rękojeści, w dwóch miejscach, pod spodem blacha srebrna wyzlacana z herbem zakonu naszego i z tym napisem: + Fr[at]er Erasmus Coniussovius S[anctae] T[heologiae] M[a]g[iste]r Sancto Hyacintho dedicat A[nno] D[omini] 1618”, APPDK, Kr 38, k. 4.

⁶⁸ Zagadnienie herbowych tekstyliów podjęły m.in. Agnieszka Bender, *Wzorzyste włoskie tkaniny jedwabne z polskimi herbami w XVI i XVII wieku*, w: „*Pod niebem Północy*”. *Z dziejów polsko-włoskich związków artystycznych*, red. Piotr Kondraciuk, Zamość 2010, s. 45–62; Magdalena Piwocka, *O tkaninach, któ-*

Jacek Mijakowski, ceniony kaznodzieja, podarował rodzimemu konwentowi zdobiony herbem rodowym Jasieńczyk „ornat aksamitny ceglasty z jednostajną kolumną różnemi jedwabiami i złotem haftowaną. Z herbem kluczem, który sprawił a suo p[ro]prio deposito, et ex voto do S. Jacka oddał”⁶⁹.

Na kartach inwentarzy możemy odnaleźć liczne inne argenteria i szaty liturgiczne związane z działalnością kolejnych krakowskich przeorów urzędujących w siedemnastowiecznym konwencie dominikanów. Jacek Suski (zm. 1616) ufundował monumentalny krucyfiks wieńczący tabernakulum nowego wielkiego ołtarza świątyni⁷⁰, Jan Chryzostom z Ropczyc przekazał konwentowi wota⁷¹, za

re zdbią i znaczą, w: *Tekstyli w zbiorach sakralnych. Inwentaryzacja – konserwacja – przechowywanie*, red. Helena Hryszko, Anna Kwaśnik-Gliwińska, Monika Stachurska, Warszawa 2013, s. 154–162.

⁶⁹ APPDK, Kr 3, k. 509; również ibidem, Kr 5, k. 219v; A. Markiewicz, *Aniołków dwa srebrnych*, op.cit., s. 763. J. Mijakowski ofiarował świątyni także wspinały zestaw, w skład którego wchodziły szaty liturgiczne oraz białe teletowe, bogato haftowane i aplikowane kamieniami szlachetnymi antependium: „Trzeci aparat solenny teletowy biały zupełny hałasem ceglстым podszyty złotymi wielkimi kwiatami sadzony i wyszywany, kamieniami i perłami haftowany. Antependium naprzód kwiatami wielkimi złotymi wyszywane, z listwą czerwoną teletową, perłami wielkimi, feretami złotymi i kamieniami sadzoną i haftowaną. Ornat z kolumną teletową czerwoną, złotem, perłami, kamieniami i feretami sadzoną i haftowaną, takież wielkimi złotymi kwiatami wyrobiony. Dalmatyki tegoż teletu, takież kwiatami złotymi wielkimi haftowane i sadzone. Ze stulami i manipularzami. Ten aparat sprawił A[dmodum] R[everendus] P[ate]r M[a]g[iste]r Hyacinthus Mijakowski sub prioratu suo.”, ibidem, k. 505v. Dominikanin ufundował ponadto m.in. dwa białe adamaszkowe ornaty z żółtymi atlasowymi kolumnami oraz kolejne dwa białe atlasowe ornaty z kolumnami z pomarańczowego atlasu, ibidem, k. 508. Zob. również: ibidem, Kr 5, k. 211v, 214, 216, 217v, 218; A. Markiewicz, *Aniołków dwa srebrnych*, op.cit., s. 745, 746, 754, 757, 760, 761, 763.

⁷⁰ „Krzyż wielki <i z krucyfiksem wysoki na statwę człowieczą> srebrny, który w tabernaculum na wielkim ołtarzu stawia. Na którym pacyfiką srebrny złocisty. Perłami i kamieniami rozmaitemi sadzony. Zupełny. Nad tymże i pod tym pacyfikale, na tymże krzyżu dwa kamienie wielkie błękitne, w srebro oprawne. Item łańcuszek pancerny mosiężny na tymże krzyżu zawieszony. Sub prioratu A[dmodum] R[everendi] P[atris] M[a]g[ist]ri Erasmi Koniuszovii sprawiony ex pecuniis datis ab A[dmodum] R[everendo] P[at]re Hyacintho Suscio. Qui dedit octingentos floren[os] pro hoc crucifixo et ducentos pro fabrica maioris altaris”, APPDK, Kr 3, k. 500. Zob. również: ibidem, Kr 5, k. 210v; A. Markiewicz, *Aniołków dwa srebrnych*, op.cit., s. 743.

⁷¹ „Tabliczka czworograniasta mała złota, na której orzeł. Item S. Jana pieniążek złoty z uszkiem i krzyżyk złoty

przeoratu Waleriana Litwanidesa⁷² przybyły natomiast srebrne kociołki na wodę święconą, wykonane „piękną robotą”, najprawdopodobniej augsburską⁷³. Benedykt Klonowski⁷⁴ (zm. 1641) jeszcze jako bakałarz ufundował cenną puszkę na komunikanty⁷⁵, a jego następca na urządzie przeora, kaznodzieja Jacek Mijakowski, nie tylko przekazał świątyni ornat zdobiony rodowym herbem, lecz także sprawił i inne wspaniałe paramenty, wśród których znalazł się m.in. olśniewający „aparatus solennus teletowy biały zupełny haftłasem cegalstym podszyty złotem wielkimi kwiatami sadzony i wyszywany, kamieniami i perłami haftowany”⁷⁶.

długi. Od O. Chryzostoma”, APPDK, Kr 3, k. 499. Zob. również: ibidem, Kr 5, k. 209, 210; A. Markiewicz, *Aniołków dwa srebrnych*, op.cit., s. 737, 741.

⁷² Robert Świętochowski, *Litwanides Bartłomiej Walerian*, w: PSB, t. 17, Wrocław–Warszawa–Kraków 1972, s. 487–488; Edward Ozorowski, *Litwanides Walerian Bartłomiej*, w: SPTK, red. Hieronim E. Wyczawski, t. 2, Warszawa 1982, s. 538–539; APPDK, Kr 907, s. 148–151.

⁷³ „Kociołki dwa srebrne wybijane puklaste piękną robotą do święconej wody. I dwie laski srebrne do kropideł. Sub prioratu A[dmodum] R[everendi] P[atr]is Valeriani Lituanides M[a]g[ist]ri [secun]da vice”, APPDK, Kr 3, k. 502v; „Kociołków srebrnych do wody święconej. Z rękojeściami srebrnymi do kropideł. Te sprawił sub prioratu suo R[everendus] P[ate]r m[a]g[ist]r Valerianus Lituanides, ex sua industria, sine argento ecclesiae”, ibidem, Kr 5, k. 212v. Zob. również: ibidem, Kr 5, k. 212v, 213; A. Markiewicz, *Aniołków dwa srebrnych*, op.cit., s. 750, 752.

⁷⁴ APPDK, Pp 78, k. 26v; Kr 907, s. 247; Pr 35, s. 335.

⁷⁵ „Item puszka z materii perskiej sadzona macią perłową. Od o. Benedykta Klonowskiego bakałarza. Na hostie”, ibidem, Kr 3, k. 501v. Zob. również: APPDK, Kr 5, k. 212v; A. Markiewicz, *Aniołków dwa srebrnych*, op.cit., s. 750.

⁷⁶ APPDK, Kr 3, k. 505v. Jak skrupulatnie odnotował Arnolf Prężyna, w skład kompletu wchodziły: „Antependium naprzód kwiatami wielkimi złotem wyszywane, z listwą czerwoną teletową, perłami wielkimi, feretami złotem i kamieniami sadzoną i haftowaną. Ornat z kolumną teletową czerwoną, złotem, perłami, kamieniami i feretami sadzoną i haftowaną, takież wielkimi złotem kwiatami wyrobiony. Dalmatyki tegoż teletu, takież kwiatami złotem wielkimi haftowane i sadzone. Ze stulami i manipularzami. Ten aparat sprawił A[dmodum] R[everendus] P[ate]r M[a]g[ist]r Hyacinthus Mijakowski sub prioratu suo”, ibidem. Niestety całość kompletu nie przetrwała długo, późniejszy inwentarz przynosi kolejną informację: „Antependium białe, teletowe, solenne, wielkimi kwiatami złotem sadzone, z listwą miasto frędzle teletową czerwoną, złotem, perłami, kamieniami wzdłuż i po brzegach kosztownie sadzoną i haftowaną cum insigniis ordinis nostri, które sprawił z inszym aparatem R[everendus] P[ate]r m[a]g[ist]r Hyacinthus Mi-

Zbiór szat liturgicznych powiększał się zresztą regularnie dzięki staraniom kolejnych przeorów, choćby Mateusza Malchrowicza⁷⁷. Za przeoratu Przeclawa Niewiarowskiego w zbiorach konwentu znalazł się „Ornat ze złota szyty, figurami S. Dominika na przodku i na zadzie, i inszych świętych, srebrem haftowany, który sprawił R[everendus] P[ate]r Praeclaus Niewiarowski m[a]g[ist]r tempore prioratus sui. <Jest dotąd (1899)>”⁷⁸, który można zapewne identyfikować jako zachowany do dziś ornat z haftem z przedstawieniem drzewa genealogicznego dominikanów stylizowanym na wzór drzewa Jessego⁷⁹. Przeclaw Niewiarowski dał się poznać jako zapobiegliwy gospodarz, dbający o naprawę i ponowne wykorzystanie sfatygowanych i wysłużonych szat liturgicznych, co zaowocowało licznymi przeróbkami starszych ornatów. Przykładem może być sprawienie przez tegoż przeora nowej, haftowanej złotem i srebrem kolumny do altembasowego ornatu przekazanego klasztorowi przez rodzinę Tęczyńskich⁸⁰, a więc szaty liturgicznej o zapewne jeszcze średniowiecznej proveniencji⁸¹.

jakowski. <Quod mensae altaris pro festo B. Rosae simul cum altare combustum in Anno 1659>”, ibidem, Kr 5, k. 218; również A. Markiewicz, *Aniołków dwa srebrnych*, op.cit., s. 761.

⁷⁷ „Ornat aksamitny czerwony karmazynowy złotem i srebrnymi kwiatami haftowany, z kolumną złotem i srebrem robioną, ze stulą i manipularzem i humerałem, na którym IHS haftowane. A[dmodum] R[everendus] P[ate]r M[a]g[ist]r Mathaeus sub prioratu suo sprawił”, APPDK, Kr 3, k. 509. Zob. również: ibidem, Kr 5, k. 225; A. Markiewicz, *Aniołków dwa srebrnych*, op.cit., s. 772.

⁷⁸ APPDK, Kr 5, k. 219; A. Markiewicz, *Aniołków dwa srebrnych*, op.cit., s. 762.

⁷⁹ KZSP, t. 4, cz. 3, op.cit., s. 173.

⁸⁰ Zob. szerzej: Maciej Zdanek, *O związkach rodziny Tęczyńskich z konwentem dominikanów krakowskich*, w: *Narodziny Rzeczypospolitej. Studia z dziejów średniowiecza i czasów wczesnonowożytnych*, t. 1, red. Waldemar Bukowski, Tomasz Jurek, Kraków 2012, s. 451–465; Krzysztof Fokt, *Szlacheccy dobrodzieje krakowskich dominikanów od połowy XIV wieku do roku 1462*, „Nasza Przyszłość”, 2001, t. 95, s. 115, 116, 122–124, 130, 131.

⁸¹ „Ornat altembasowy na białym dnie teletowym drobne kwiaty czerwone. Od Ich MM. Panów Tęczyńskich. Do którego kolumnę na haftasowym tabinie, złotem, srebrem i personę S. Dominika na niej haftowaną, sprawił A[dmodum] R[everendus] P[ater] Praeclaus Niewiarowski S[acrae] T[heologiae] B[accalaureus] sub prioratu suo”, APPDK, Kr 3, k. 507v. „Ornat altembasowy biały czerwonymi drobnymi kwiatami narabiany, ze stulą, manipularzem i humerałem, od Ich MM. PP. Tęczyńskich. Do którego inszą kolumnę tabinu żółtego, srebrem i złotem wyrabianą i na zadzie S. Dominika de Suriano haftowanego wprawiono i przeformowano; sub prioratus R[ever-

Dominik Krasuski, pełniący urząd przeora w trudnych dla Krakowa latach pięćdziesiątych XVII wieku, jeszcze jako regens krakowskiego studium ufundował znacznym kosztem krucyfiks i lichtarze na ołtarz św. Dominika z Soriano⁸². Co więcej, zakonnik odpowiada również za zamówienie srebrnej sukienki do obrazu tegoż świętego⁸³. Podobnie Alan Chodowski, dwukrotnie sprawujący urząd przeora w latach sześćdziesiątych XVII wieku, sprawił dla świątyni jedwabne szaty liturgiczne⁸⁴. Justus Słowikowski – również dwukrotnie

rendo] P[atr]is m[a]g[ist]ri Praeclai Niewiarowski. <Tęczyńskich. Jest dotąd (1899)>”, ibidem, Kr 5, k. 216v. W połowie XVII stulecia podobnie przerobiono ornat podobawany zapewne kilkadziesiąt lat wcześniej przez rodzinę Myszkowskich: „Ornat altembasowy <lazurowy>, na białym dnie teletowym wzory lazurowe. Od PP. Myszkowskich. Do którego kolumnę na tabinie lazurowym srebrem haftowaną sub prioratu suo A[dmodum] R[everendus] P[ater] Praeclaus Niewiarowski S[acrae] T[heologiae] B[accalaureus] sprawił”, ibidem, Kr 3, k. 507v. P. Niewiarowski potrafił również wtórnie wykorzystać stroje świeckie, które uzyskiwał od dobroczyńców, o czym świadczy choćby wpis rejestrujący: „dalmatyki czarne adamaszkowe wzorzyste, które sprawił z uproszonej szaty R[everendus] P[ater] Praeclaus Niewiarowski za swego przeorostwa”, ibidem, Kr 3, k. 510v. W tym kontekście warto wskazać na uwagi: Agnieszka Bender, *Wtórne wykorzystanie wzorzystych tkanin jedwabnych i haftowanych w szatach liturgicznych w XVII–XVIII wieku. Recykling w rzemiośle artystycznym*, w: *Studia nad sztuką renesansu i baroku*, t. 11: *Tradycja i innowacja w sztuce nowożytnej*, red. Irena Rolska, Krzysztof Głombin, Lublin 2012, s. 583–601.

⁸² „Item dziewiąta para przybyła 1649 lichtarzów srebrnych wespół z krzyżem srebrnym ut supra, które A[dmodum] R[everendus] P[ater] Dominicus Krasuski M[a]g[ist]r ac Regens Studii sprawił i darował ex voto ad Altare S. Dominici de Suriano. Który to krzyż z lichtarzami kosztuje. Naprzód krzyż waży grzywien 66, łut 13, grzywna z robotą po złotych 24, uczyni flo[renów] 1597. Lichtarze waży grzywien 14 i łotów 14, grzywna po złotych 24, uczyni złotych 356. Et in summa kosztują i dał za nie A[dmodum] R[everendus] P[ater] Dominicus Krasuski M[a]g[ist]r ac Regens złotych tysiąc dziewięćset pięćdziesiąt i cztery złote”, APPDK, Kr 3, k. 504. Sam obraz św. Dominika miał przywieźć do Rzeczypospolitej w 1642 r. inny późniejszy przeor krakowski Jan Waxman (zm. 1674), gdy wracał ze studiów zagranicznych, ibidem, Pr 35, s. 723; M. Sieykowski, *Świątelnica Pańska*, op.cit., s. 19.

⁸³ „Na obrazie S. Dominika de Suriano statua puklasta srebrna, pod nogami ojca s. księga i lilia w rękach srebrna i wiele inszych wota srebrnych, które R[everendi] Patres ex devotione affixerunt. Tenże obraz wszytek srebrną blachą puklastą piękną robotą powleczone jest impensis R[everendis] P[atr]is Dominici Krasuski S[acrae] T[heologiae] M[a]g[ist]ri, która blacha”, APPDK, Kr 3, k. 502v.

⁸⁴ Ibidem, Kr 2, k. 59v; Pr 35, s. 135, 136.

urzędujący jako przeor – w latach osiemdziesiątych XVII wieku wzbogacił kościelną zakrystię „plurimis apparamentis”⁸⁵.

Spośród różnorodnych nabytków krakowskich przeorów niewątpliwie należy wspomnieć również o książkach należących do poszczególnych zakonników, wzbogacających później okazałe zbiory klasztornej biblioteki⁸⁶. Woluminy zawierające ekslibrisy i znaki własnościowe stanowią cenne źródło do badań proveniencyjnych oraz przyczynę do badań nad kulturą intelektualną konwentu w epoce nowożytnej, ale zarazem są świadectwem okazałych ekspens przeorów, dokonywanych z myślą o współbraciach korzystających z księgozbioru. Można w tym miejscu wspomnieć choćby pozostałości biblioteki Fabiana Birkowskiego⁸⁷, woluminy należące do krakowskich przeorów Jana Chryzostoma z Ropczyc⁸⁸, Mateusza Borowickiego⁸⁹, Floriana Straszyńskiego⁹⁰ czy Placyda Komuńskiego⁹¹. Erazm Koniuszowski przekazał swoje książki nowej bibliotece⁹², a doskonałym świadectwem szerokich horyzontów intelektualnych Tomasza Różańskiego, zmarłego w 1644 roku w Opatowcu, może być jego pośmiertny in-

⁸⁵ Ibidem, Kr 2, k. 60.

⁸⁶ R. Świętochowski, *Biblioteka oo. dominikanów*, op.cit., s. 299–311; Krystyna Zawadzka, *Ze źródeł i stanu badań dotyczących dawnych klasztornych bibliotek dominikanów w polskich prowincjach*, „Nasza Przyszłość”, 1973, t. 39, s. 213–228.

⁸⁷ Anna Jungiewicz, *Pozostałości biblioteki Fabiana Birkowskiego*, w: *Arma nostrae militiae. Kultura książki i pisma Zakonu Kaznodziejskiego na ziemiach polskich*, red. Iwona Pietrkiewicz, Marek Miławicki, Studia i Źródła Dominikańskiego Instytutu Historycznego w Krakowie, t. 20, Poznań 2019, s. 37–47; Marianna Czapnik, *Stare druki proveniencji dominikańskiej w Bibliotece Uniwersyteckiej w Warszawie*, w: ibidem, s. 395.

⁸⁸ Jacek Partyka, *Stare druki z biblioteki dominikańskiej w zbiorach Biblioteki Jagiellońskiej*, w: ibidem, s. 404, 406, 437, 438.

⁸⁹ Ibidem, s. 404, 409, 435.

⁹⁰ Katarzyna Płaszczyńska-Herman, *Ślady bibliofilskiej działalności braci kaznodziejów – superekslibrisy dominikańskie z Biblioteki Ojców Dominikanów w Krakowie*, w: *Tegumentologia polska dzisiaj. Polish Bookbinding Studies Today*, red. Arkadiusz Wagner, Toruń 2015, s. 180.

⁹¹ *Didaci Alvarez Archiepiscopi Tranensis et Salpensis, ex Ordine Praedicatorum assumpti, operis de auxiliis Divinae Gratiae et humani arbitrii vitibus, et libertate, ac legitima eius cum efficacia eorumdem auxiliorum concordia [...]*, Coloniae Agrippinae 1621, Biblioteka Jagiellońska, sygn. St. Dr. teol. 90 I, prow. na k. ochr.: „Ad usum R[everendi] Adm[odum] P[at]ris Placidi Komuński S[acrae] T[heologiae] Baccal[aurei]”.

⁹² APPDK, Kr 2, k. 53.

wentarz, zawierający okazały spis dzieł należących do tego dawnego przeora krakowskiego⁹³.

Dzięki konsekwentnym staraniom kolejnych przeorów krakowskich dominikanów w XVII wieku w świątyni i całym kompleksie zabudowań klasztornych trwały liczne prace, przybywały kosztowne sprzęty i aparaty kościoła, zyskiwała również biblioteka. I choć większość źródeł dokumentujących inicjatywy artystyczne oraz paradne nabytki ma charakter oficjalny i urzędowy, warto w tym miejscu odnieść się do prywatnych notatek jednego z przeorów. Dawny krakowski przeor Jan Konstanty Morski⁹⁴, budowniczy barokowej zakrystii i skarbcza, już jako prowincjał polskiej prowincji zakonu spisał krótki inwentarz ufundowanych przez niego cennych mobiliów, w którym podał szczegóły ich wykonania przez krakowskich rzemieślników i informacje o ponoszonych opłatach. Ten skrupulatny rejestr własnych dokonań podsumował interesującymi rozważaniami odnoszącymi się do inicjatyw fundacyjnych podejmowanych podczas pobytu w Krakowie. Wśród artefaktów ufundowanych wówczas przez dominikanina znalazły się: kunsztowna złota monstrancja⁹⁵, srebrny pozłacany kielich wykonany w krakowskim warsztacie⁹⁶, mszał

oprawny w srebro⁹⁷, para srebrnych aniołków⁹⁸ oraz miednica z nalewką „augsburskiej roboty”⁹⁹. Jan Konstanty Morski opisał ponadto ze znanostwem – odwołując się do wiedzy z zakresu nazewnictwa tekstyliów – sfinansowane przez niego: „Ornatów siedm. Trzy tabinowe z kwiatami rozmaitemi kitajkami podszyte z potrzebami złotymi. Cztery hatłasowe pstre, tamte tabinowe, jest jeden biały z wielkimi kwiatami, drugi ciemny z rozmaitemi kwiatkami drobnymi (Włosi taką materiją zowią primavera), trzeci zielony z kolumną złotem haftowany”¹⁰⁰. Do sprawunków dominikanina należy zaliczyć również

⁹³ Ibidem, Kr 21, s. 61–66.

⁹⁴ Ibidem, Pr 35, s. 475; Pp 78, k. 53; Kr 907, s. 171; Kr 792, s. 143, 144; Kr 907, s. 171–172.

⁹⁵ „Monstrancja złota, w której jest słońce, albo raczej promienie na kształt słonecznych, koło których jest macica winna, grona, liście, róże. Wszystko to trzyma Tomasz św., w słońcu hostya się kładzie kiedy exponitur S[anc-tissimu]m. Te monstrancje samo corpus robił P. Jędrzej Sanocki złotnik krakowski, nogę do niej robił P. Marcin złotnik, obadwa od roboty wzięli tysiąc złotych. Waga złota we wszystkich monstrancjach najdzie się tysiąc czerwonych złotych. W tejsze monstranczej jest diamentów dziesięć kupnych od Włocha za narajeniem R.P. mgr J. Joannis Waxman, dało się za te diamentów talerów twar-dych sto. Rubinów małych i wielkich różnie kupowanych kilkaset, które łatwo porachować. Kosztują sześćset złotych plus minus, o czym jest osobny rejestrzyk. Perły wielkie i małe, które się różnie kupowały i płaćły złotych kilkadziesiąt, plus minus złotych pięćdziesiąt, kamienie szafirowe koloru zielonego, które są po listkach, które się kupowały u P. Jędrzeja Sanockiego (który monstrancję robił), kosztują złotych plus minus. Na wierzch tej monstrancji jest korona złota, rubinami i perłami ozdobiona. Na wierzch korony jest krzyż koronami niemałami sadzony. In summa kosztuje ta monstrancja dziewięć tysięcy polskich, jest do niej puzdro. Sit gloria Deo et honor Sanctissimo sacratio”, ibidem, Kr 21, k. 75–76.

⁹⁶ „Kielich srebrny, złocisty wszytek, toczony, robił go P. Marcin złotnik krakowski, na spodku nogi jest herb i pismo”, ibidem, k. 76.

⁹⁷ „Mszał in folio w czerwony aksamit oprawny srebrem złocistym szmelcowanym ozdobiony, robił koło tego mszała Pan Samuel złotnik, kosztuje ze wszystkim złotych sto”, ibidem.

⁹⁸ „Para aniołów srebrnych. Te robił P. Marcin złotnik krakowski, w których jest srebra konwenckiego czterdzieści plus minus [...]”, ibidem.

⁹⁹ Ibidem. Odwołanie do cennej nalewki z miednicą znalazło się również w inwentarzu świątyni z 1649 r.: „Miednica srebrna wielka złocista podługowata wybija-na z nalewką także złocistą pięknej roboty. Valoris 700 floren[orum], którą sprawił R[everendus] P[ater] M[a]g[ist]r Joan[nes] Constantinus Morski pro decore sacrificii D[omi]ni. Cui retribuatur D[omi]nus”, ibidem, Kr 3, k. 502. W tym samym spisie figuruje jeszcze jeden obiekt fundacji tegoż przeora – srebrna lampa: „Pierwsza wielka et insigne opus, którą sprawił A[dmodum] R[everendus] P[ater] M[a]g[ist]r Constantinus Morski sub prioratu suo ze srebra zbytniego mniej potrzebnego et aliis proventibus con[ven]tus. <A[dmodum] Reverendus P[ater] M[a]g[ist]r Constantinus Morski>”, ibidem, k. 504 (A. Prężyna opisuje ją jako: „lampadem magnam argenteam opus per insigne artificiose elaboratum ponderis argenti ducen-tarum et octodecem marcarum”, ibidem, Kr 8, k. 165v).

¹⁰⁰ Ibidem, Kr 21, k. 77. Informacje o ufundowanych przez J.K. Morskiego paramentach kościelnych przynosi inwentarz kościoła, odnotowano tam: „Aparat tabinu weneckiego na białym dnie floryzowanego kosztownego zupełny. To jest: Ornat z kolumną czerwoną teletową, z manipularzem i z[e] stulą. Dalmatyki tegoż tabinu weneckiego. Z manipularzami i ze stulą, z humerałami. Kapa tejsze materij z listwami czerwonymi teletowymi i ze s[z]czytem takimże. Sub prioratu A[dmodum] R[everendi] P[atris] Constantini Morski S[acrae] T[heologiae] M[a]g[ist]ri sprawiono. Item antependium do tegoż aparatu na białym hatłasie haftowane piękną robotą rozmaitym jedwabiem do wielkiego ołtarza. Tenże ociec sprawił. <Sprawił A[dmodum] R[everendus] P[ater] M[a]g[ist]r Constantinus Morski ten zupełny aparat sub suo prioratu>”, ibidem, Kr 3, k. 506.

Arnolf Prężyna również wyliczył paramenty sprawione przez J.K. Morskiego: „Hic idem Pater zelosus pro decore Domus Dei, apparatus ad majus altare, videlicet antependium, diversorum colorum floribus, sericeis contextum, et artificiose elaboratum. Cappam, cassulam et dalmati-

50 ław do świątyni, których wykonanie opłacił już po wyjeździe z Krakowa¹⁰¹.

Szczegółową deskrypcję mobiliów podsumował pytaniem ważnym dla badań nad działalnością fundacyjną całego środowiska zakonnego:

„Spyta kto skąd tak wiele pieniędzy nazbierałeś? Skąd i antecesorowie moi, którzy post factas rationes niemałe sumy pieniężne darowali i zostawili conventibus suis nativis. [...] Pytano jednego z nich, skąd tak wiele tysięcy nazbierał? Odpowiedział: Parce vivendo. Mogłem jako prowincjał w drodze w gospodzie zjeść jednego i drugiego kapłona, trzecią i czwartą potrawę, kontentowałem się parą jajec, bigosem, serem. Mogłem pospołu z sojcuszami napić się wina dobrego, kontentowałem się piwkiem. Mogłem sobie nasprawować habitów, futer, suppellectilem, która by się przydała po prowincjalstwie, nie czyniełem tego, kontentowałem się w czym mnie zastało prowincjalstwo, abym cokolwiek mógł uzbierać z tego co mi de iure in victu, amictu, suppellectili należało pro conventu nativo. Ja zaś na te kwestie, skąd bym pieniędzy nazbierał, którem in rem conventuis mei natui wydał? A consanguineis, amicis, benefactoribus etc., których miałem znacznych, jako ksiązę Sanguszko, podkomorzyna koronna, kasztelanica sieradzka Bykowska (której córkę przyjąłem do zakonu), ci annuatim wielkie elemożyny dawali [...]”¹⁰².

W notatkach Morskiego, spisywanych po latach, można dostrzec gorzką refleksję na temat własnych doświadczeń i odniesienie do hipotetycznej krytyki ze strony części środowiska zakonnego dotyczącej inicjatyw fundatorskich¹⁰³. Niezwykle trafnie wskazuje on jednak na źródło finansowania kolejnych fundacji artystycznych. Podobnie do hojnych dat-

cas cum suis necessariis. Item et alteram cassulam multum praetiosam de puro argento, operose elaboratam, cum columna auro, gemmis et lapidibus intexta comparavit. Atque tres cappas solenniores et cassulas tres de serico auro crispato, vulgo dicta altembaso, oris seu fimbriis, de novo datis reparavit”, ibidem, Kr 8, k. 165–165v.

¹⁰¹ „Pięćdziesiąt ław na kościół, każda po pięci złotych, na których robotę dałem złotych sto ojcu Alanowi Chodowskiemu, natenczas przeorowi krakowskiemu”, ibidem, Kr 21, k. 77.

¹⁰² Expensa albo wydatek, który uczynił de licentia superiorum Fr Joannes Constantinus Morski Mgr in rem conventus sui natui Cracoviensis Ordinis Praedicatorum spisany Anno Domini 1662, ibidem, s. 78–79.

¹⁰³ Morski zamknął swoje rozważania zdaniem: „Enumeratio expensarum factarum pro conventu Cracoviensi non est conscripta ad vanam gloriam, sed ideo ut habeatur respectus meae senectutis et infirmitatis, et mihi provideatur de omnibus necessariis”, ibidem, s. 81.

ków pobożnych benefactorów, dzięki którym było możliwe sfinansowanie różnorodnych przedsięwzięć i fundacji, odniósł się Arnolf Prężyna, który napisał o Erazmie Koniuszowskim: „Non propter gloriae, aut laudis cupiditatem, sed pro pietate, zelo et decore ecclesiae, ac utilitate huius conventus, ob amorem fratrum hoc officium ex obedientia suscepit. Qui frequentes eleemosinas a piis benefactoribus, quad percipiebat, nonnisi pro ornamentis et apparamentis ecclesiae fideliter et laudabiliter expendebat, cum summa spirituali consolatione, et admiratione benefactorum quorum oculos et corda in se convertebat”¹⁰⁴. Dominikańscy przeorzy podejmujący się wyzwać budowlanych i artystycznych nie tylko sprawnie gospodarowali powierzonymi im dobrami, lecz także doskonale zdawali sobie sprawę z konieczności zapewnienia przychylności i finansowego wsparcia możliwie szerokiego kręgu szlachty i magnaterii z ziem Rzeczypospolitej Obojga Narodów.

Utrzymywaniu kontaktów przeorów ze środowiskiem szlachty i magnaterii służyła bogata korespondencja, niestety fragmentarycznie zachowana, w której odnaleźć można zarówno treści religijno-dewocyjne, jak i liczne listy o tematyce ekonomicznej. Do kręgu korespondencyjnego krakowskich przeorów¹⁰⁵ należeli m.in. możni fundatorzy kaplic rodowych Stanisław i Anna Lubomirscy¹⁰⁶, starosta chęciński Jan Klemens Branicki¹⁰⁷(zm. 1657), Elżbieta z Tomickich Kotkowska¹⁰⁸(zm. 1652), kasztelan krakowski Mikołaj Potocki¹⁰⁹(zm. 1651), wojewoda sandomierski Władysław Dominik Zasławski-Ostrogski¹¹⁰ (ok. 1616–1656), kasztelan kra-

¹⁰⁴ Ibidem, Kr 8, k. 160.

¹⁰⁵ Zob. Jerzy Wojtowicz, *Ze studiów nad tzw. kręgiem korespondencyjnym. Założenia – badania – postulaty*, w: *Rozprawy z dziejów XVIII wieku. Z dziejów komunikacji społecznej epoki nowożytnej*, red. Jerzy Wojtowicz, Toruń 1993, s. 23–31.

¹⁰⁶ Korespondencja przeorów klasztoru Świętej Trójcy z lat 1591–1768, APPDK, Kr 491, k. nlb; A. Lubomirska do J.B. Zamoyskiego, 21 I 1631, ibidem, k. nlb; S. Lubomirski do B. Klonowskiego, 26 I 1636, ibidem, k. nlb.

¹⁰⁷ J. Branicki do W. Litwanidesa, Chęciny 6 V 1633, ibidem, k. nlb.

¹⁰⁸ E. Kotkowska do G. Othonowskiego, 1642, ibidem, k. nlb. Zob. również: A. Markiewicz, *Aniołków dwa srebrnych*, op.cit., s. 732–733; APPDK, Kr 8, k. 85; Nomina sepulorum, ibidem, Kr 14, s. 81; ibidem, Kr 5, k. 201v–202.

¹⁰⁹ M. Borowicki do M. Potockiego, Kraków 15 I 1647, APPDK, Kr 491, k. nlb.

¹¹⁰ W.D. Zasławski do G. Othonowskiego, Kobierzyn 1645, ibidem.

kowski Stanisław Warszycki¹¹¹ (1599–1681), a także żonaty z Heleną Niewiarowską małopolski szlachcic Franciszek Poniatowski¹¹² (1651–1691).

Relacje użyteczne dla konstruowania przyszłego kręgu benefaktorów nawiązywano w trakcie całej kariery, a często jeszcze podczas edukacji pobieranej w studium zakonnym. Doskonałą okazją do poznania przedstawicieli przyszłych elit Rzeczypospolitej i budowania sieci kontaktów była również podróż zagraniczna, dopełniająca krajowe wykształcenie¹¹³. Dla dominikanów prowincji polskiej szczególnym miejscem na mapie Europy było rzymskie kolegium św. Tomasza, gdzie w 1630 roku Abraham Bzowski ufundował dwa stypendia dla braci z krakowskiego klasztoru¹¹⁴. W tym kontekście warto wspomnieć choćby intrygujące wzmianki pochodzące z dziennika podróży księdza Kazimierza Jana Woysznarowicza, który w latach 1667–1669 sprawował funkcję guwernera młodego księcia Aleksandra Janusza Zasławskiego-Ostrogskiego (1650–1673), syna wspomnianego wyżej Władysława Dominika Zasławskiego-Ostrogskiego¹¹⁵ i Katarzyny z Sobieskich, siostry Jana III¹¹⁶. Na kartach relacji z zagranicz-

nego wojażu księcia pojawiają się liczne odniesienia do sieci kontaktów interpersonalnych nawiązywanych w czasie podróży i spotkań z Polakami przebywającymi wówczas w Paryżu i Rzymie¹¹⁷. Podczas rezydencji księcia Zasławskiego w Rzymie wiosną 1669 roku jego preceptor kilkakrotnie odnotował spotkania z ówczesnym studentem Justem Słowikowskim, późniejszym przeorem krakowskim¹¹⁸. Słowikowski, pełniący funkcję przeora konwentu Świętej Trójcy dwukrotnie (w latach 1681–1684 i 1687–1689), w młodości studiował we Włoszech¹¹⁹. W lipcu 1667 roku młody student został wybrany przez radę krakowskiego klasztoru na studia w rzymskim kolegium sopra Minerva¹²⁰, gdzie przebywał do 1670 roku¹²¹. W drodze powrotnej do Rzeczypospolitej odwiedził również Padwę – pod datą 1 VII 1670 roku wpisał się do księgi nacji polskiej na tamtejszym uniwersytecie¹²². Co więcej, w Padwie towarzyszył mu nowo wybrany przeor

Woysznarowicza (1667–1669), „*Studia Gdańskie*”, T. 29: 2011, s. 205–228.

¹¹⁷ Zagadnienie to omawiają szerzej m.in.: Bogdan Rok, *Kontakty interpersonalne staropolskich podróżników na szlakach europejskich w XVIII wieku*, w: *Sic erat in votis. Europa i świat w czasach nowożytnych. Studia i szkice ofiarowane Profesorowi Zbigniewowi Anusikowi w sześćdziesiątą rocznicę urodzin*, red. Małgorzata Karkocha, Piotr Robak, Łódź 2017, s. 259–271; Marian Chachaj, Bogdan Rok, *Kontakty interpersonalne Jakuba Lanhausa w czasie podróży i pobytu w Rzymie*, w: *Staropolskie podróżowanie*, red. Bogdan Rok, Filip Wołański, *Peregrinationes Sarmatarum*, t. 4, Kraków 2016, s. 281–314.

¹¹⁸ Edward Ozorowski, *Słowikowski Just*, w: SPTK, t. 4, red. Hieronim E. Wyczawski, Warszawa 1983, s. 109–110.

¹¹⁹ R. Świętochowski, A. Chruszczewski, *Polonia Dominicana*, op.cit., s. 496, 515.

¹²⁰ W dniu 27 lipca 1667 r. w protokole obrad odnotowano: „Convocatis RR.PP. consiliariis A.R.P. Prior, exposuit ipsis vacare locum in Collegio Romano super Minervam foundationis Bzovianae, requisivitque quem ex fillis conventus istius Cracoviensis, aptum ad studia in praefato loco vacante collocare velint. Et Patres Reverendis, matura deliberatione praehabita, elegerunt V.P. Fr. Justum Słowikowski, in Collegialem dictae foundationis.”, APPDK, Kr 11, k. 366. Wybór powtórzono pod datą 3 grudnia tego roku, ibidem, k. 367v.

¹²¹ *Exposita Provinciae Poloniae ab Anno Domini 1623 die 15 Januarii per A.R.P. Andream Radawiecki S.T. Magistrum P. Provincialem Poloniae*, ibidem, Pp 126, s. 140, 146.

¹²² *Archiwum nacji polskiej w Uniwersytecie Padewskim*, t. 1: *Metryka nacji polskiej w Uniwersytecie Padewskim (1592–1745)*, oprac. Henryk Barycz, indeks osób oprac. Karolina Targosz, Wrocław i in. 1971, nr 1823, s. 145.

¹¹¹ S. Warszycki do A. Chodowskiego, Wieruszów 30 VII 1667, ibidem; S. Warszycki do A. Chodowskiego, Pilica 11 VI 1670, ibidem.

¹¹² F. Poniatowski do J. Słowikowskiego, Dąbrowa 1 XII 1688, ibidem.

¹¹³ Zob. Robert Świętochowski, Adam Chruszczewski, *Polonia Dominicana apud extraneos: 1520–1800*, w: *Studia nad historią dominikanów w Polsce 1222–1972*, t. 2, red. Jerzy Kłoczowski, Warszawa 1975, s. 462–572; Anna Markiewicz, „*Dominicanus quidam*”. Kilka uwag na temat zagranicznych podróży w 2. połowie XVII wieku, w: *Historicus Polono-Hungarus. Księga pamiątkowa ofiarowana Ojcu Józefowi Pucilloowskiemu w siedemdziesiątą rocznicę urodzin*, red. Tomasz Gałuszka, Pál Attila Illés, Marek Miławicki, Balázs Zágórhidi Czīgány, Kraków 2010, s. 399–409.

¹¹⁴ APPDK, Kr 11, k. 95–100; ACPP, Vol. 2, s. 55; Maria Dynowska, *Bzowski Stanisław*, w: PSB, t. 3, Kraków 1937, s. 186–188; Edward Ozorowski, *Bzowski Abraham Stanisław*, w: SPTK, t. 1, op.cit., s. 267–271; Józef Pater, *Życie i twórczość Abrahama Bzowskiego O.P. (1567–1637)*, „*Nasza Przyszłość*”, 1979, t. 51, s. 55–87.

¹¹⁵ Kontakty z zakonem dominikańskim podtrzymywał już ojciec Władysława Dominika, książę Aleksander Zasławski (ok. 1577–1629), podczas obrad kapituły prowincji polskiej dominikanów w Warszawie w 1623 r. wyrażono zgodę na przebywanie na dworze ówczesnego wojewody brackławskiego dominikańskiego kapelana i spowiednika; ACPP, Vol. 2, s. 361.

¹¹⁶ Anna Markiewicz, *Podróże edukacyjne w czasach Jana III Sobieskiego. Peregrinationes Jablonovianae*, Warszawa 2011, s. 38–41, 53, 70; Adam Kucharski, *Turystyka i edukacja. Zagraniczna peregrynacja młodego polskiego magnata w relacji księdza Kazimierza Jana*

krakowski Placyd Komuński, który wracał do Rzeczypospolitej z kapituły generalnej¹²³.

Aleksander Zasławski wraz z Kazimierzem Janem Woysznarowiczem 7 marca 1669 roku uczestniczyli w popisie oratorskim młodego dominikanina w rzymskiej bazylice Santa Maria sopra Minerva, jak zapisano na kartach diariusza pod tą datą: „Alla Minerva, tam 29 kardynałów było, J. ks. Słowikowski miał panegyrim, muzyka papieska. Z pocztu nic nie było. J. ks. arcybiskup był, ks. Benvenuti, J. ks. Słowikowski, bernardyni, był J. ks. asistens Germanus”¹²⁴. Już kilka dni później młody student pojawiał się na obiadach w gospodzie księcia Zasławskiego przy piazza di Spagna, przynosząc również drobne podarki¹²⁵, a już pod datą 30 marca tego samego roku guwerner księcia zapisał: „J. ks. Słowikowski był, książkę mi przyniósł, którą dedykował księciu Jmci”¹²⁶. Jeszcze bowiem pod koniec marca w rzymskiej drukarni Angelo Bernabo ukazała się oracja Justa Słowikowskiego wygłoszona w Santa Maria sopra Minerva. Poprzedziła ją dedykacja dla księcia Aleksandra Zasławskiego, w wydawnictwie znalazł się również miedzioryt z herbem możnego protektora¹²⁷. Just Słowikowski odwiedzał swego patrona również w kolejnych tygodniach¹²⁸ i można się domyślać, iż wzajemne kontakty podtrzymywali oni także po powrocie do Rzeczypospolitej.

Podobnie inni dominikanie, przyszli przeorzy, funkcjonowali w kręgu szlachty i magnaterii: prze-

bywali na dworach nie tylko jako kaznodzieje, kapelani i spowiednicy, lecz także jako preceptorzy młodych szlachciców i magnatów¹²⁹. Towarzyszyli im następnie na kolejnych etapach życia i kariery, czego doskonałym świadectwem są choćby efektowne panegiryki wygłaszane przez późniejszych przeorów krakowskich dominikanów z okazji hucznych zaślubin czy pogrzebów – z takich mów słynęli choćby Fabian Birkowski¹³⁰, Jacek Mijakowski¹³¹

Liczne podobne zapiski świadczące o kontaktach z dominikanami pojawiają się zresztą podczas pobytu księcia i jego guwenera w Paryżu w 1668 r., np. 30 września Kazimierz Jan Woysznarowicz zapisał: „Na obiedzie J. ks. Urbanowski z drugim dominikanem” (ibidem, k. 82v, 30 IX 1668 r.), kilkanaście dni później: „J. ks. Urbanowski był i drugi dominikanin Francuz” (ibidem, k. 84, 17 X 1668 r.). A pod koniec października: „Na obiedzie J. ks. Urbanowski z jednym dominikanem Francuzem grzecznym człowiekiem, darował mi Le Miroir Astrologique, księciu Jmci darował złoty i srebrny metal vestis Beatissimae Virginis” (ibidem, k. 85, 28 X 1668 r.). Już podczas pobytu w Bolonii w drodze do Rzymu podróżnicy ugościli kolejnych zakonników („Na obiedzie ojcowie dominikani ks. Różycki, ks. Satkowski, ks. Moiecki, ks. Ruta”, ibidem, k. 101v, 1 I 1669 r.).

¹²⁹ Kwestię tę podjęły: Karolina Stojek-Sawicka, *Duchowni katolicy w roli prywatnych nauczycieli i wychowawców na dworze Radziwiłłów nieświeskich w XVIII wieku*, „Rozprawy z Dziejów Oświaty”, T. 45: 2006, s. 209–230; A. Markiewicz, *Podróże edukacyjne*, op.cit., s. 53, 69.

¹³⁰ Zob. m.in. Fabian Birkowski, *Księżę Krzysztof Zbaraski, koniuszy koronny, na pogrzebie wspomniany od W.O. ks. Fabiana Birkowskiego z Zakonu Dominika św. Kaznodziejskiego, w Krakowie, w kościele Troyce Przenajświętszej, Roku 1627, dnia 5 maja*, Kraków [1627]; idem, *Kawaler maltański na pogrzebie Jego Mości Pana Zygmunta Szredzinskiego kawalera z Malty, w Warszawie w Roku Pańskim 1616, dnia maja 21 wspomniony, przez W. ks. Fabiana Birkowskiego z Zakonu Kaznodziejskiego, królowica J.M. Władysława Zygmunta kaznodzieję na świat podany [...]*, Kraków [1623]; idem, *Stephan Chmielecki albo nagrobek Jaśnie Wielmożnego Jego Mści Pana P. Stephana Chmieleckiego, wojewody kiiowskiego, pobożnego, rycerskiego, szczęśliwego, pamięcią pogrzebną wspomniony przez W.O. ks. Fabiana Birkowskiego z Zakonu Dominika S. Kaznodziejskiego, króla J.M. szwedzkiego Władysława Zygmunta kaznodzieję*, Warszawa [1632].

¹³¹ Jacek Mijakowski, *Zbożny pobyt po śmierci świętobliwie zmarłej matrony, margrabiniey, Iey Mci Paniey, Helżbiety Myszkowskiej marszałkowej koronney w Pińczowie przy pogrzebie ciała iey, do wiadomości wszystkich podany [...]*, Kraków [1644]; idem, *Znaczna w cnotę matrona Jaśnie Wielmożna Pani I.M.P. Anna z Ruśce Lubomirska, hrabina na Wiśnicz, kasztellanka wojnicka, sędowirska, spiska, dobczycka etc. starościna. Dnia 3 lutego w Krakowie u święte Trójce schowana [...], teraz zaś z cnotami swemi, na pamiętkę potomnym wiekom*,

¹²³ Ibidem, nr 1821, s. 145.

¹²⁴ Biblioteka Narodowa (dalej: BN), Biblioteka Ordynacji Zamoyskich (dalej: BOZ), rkps 847, k. 116, 7 III 1669 r.

¹²⁵ Ibidem, k. 116, 10 III 1669 r. Dnia 13 marca na kartach diariusza odnotowano: „M[szy] ś[więtej] słuchałem u Chiezia Nova, tamże i na kazaniu. Były 40 horae. Na obiedzie P. wołyński, po obiedzie J. ks. Słowikowski darował mi obraz S. Rosae i księgę pasków misurae S. Dominici, 4 Agnus Dei Pii Quinti”, ibidem, k. 116, 13 III 1669 r.

¹²⁶ Ibidem, k. 118v, 30 III 1669 r.

¹²⁷ Justus Słowikowski, *Scholasticae Theologiae Parens seu Divus Thomas De Aquino Ecclesiae Doctor Angelicus, religiosus et rostris in Aede S. Mariae super Minervam anniversario die ac more laudatus a discipulo P.F. Justo Słowikowski Polono Ord. Praed. Assidente Eminen. DD. Cardinalium Sacro Collegio*, Roma 1669.

¹²⁸ BN, BOZ, rkps 847, k. 123v, 9 V 1669 r.

W kontekście rzymskich spotkań można dodać, iż już w styczniu 1669 r., natychmiast po przyjeździe tu Kazimierza Jana Woysznarowicza, w gospodzie przy piazza di Spagna odwiedzili go dominikanie, jak zapisał: „Świątem przez góry wielkie do Castelnovo na obiad, a potem do Rzymu na wieczerzę. Stałem pod Fortuną na piacy hiszpańskiej, wieczerza z ojcami dominikanami”, ibidem, k. 106, 18 I 1669 r.

oraz Dominik Krasuski¹³². Dedykacje dla możnych protektorów pojawiają się w licznych pracach publikowanych przez krakowskich dominikanów – bez wątpienia jest to zagadnienie zasługujące na dalsze badania¹³³. Więzy, podtrzymywane niejednokrotnie przez dziesięciolecia, znajdowały często odzwierciedlenie w zapisach testamentowych na rzecz konwentu Świętej Trójcy¹³⁴, świadectwem tych relacji są również nagrobki upamiętniające dobrodziejów konwentu na klasztornych krużgankach¹³⁵. Podczas rezydencji na dworach szlachty i magnaterii zakon-

a na pociechę pozostałej familiei, drukiem wstawiona [...], Kraków [1639].

¹³² Dominik Krasuski, *Sakrament w śmierć a śmierć w sakramencie, na pogrzebie Jaśnie Wielmożney Jej M. Paniey Anny Jadwigi Woyniarki, Mikołaiowej Sapieżney, wojewodziny brzeskiej, [...] w Kodniu przy gromadney assystencyey różnych stanów senatorskich, duchownych i świeckich dnia 20 marca Roku P. 1642*, Warszawa [1642].

¹³³ Zob. m.in.: dedykowany księciu Albrychtowi Stanisławowi Radziwiłłowi druk późniejszego przeora Adriana Zagrobskiego, *Applausus gratulatorius, ex doctrina Angelici Doctoris S. Thomae Aquinatis desumptus, de Deo Trino et Uno, in castris scholasticis ab Illustrissimo Duce Radziwiłł, copiose dotatis et munitis, ad Aedes SS. Trinitatis, Sacri Ordinis FF. Praedicatorum occinendus* [...], Kraków [1638], oraz liczne prace Dominika Frydrychowicza, wśród których można wspomnieć dedykowany wojewodzie sieradzkemu Janowi Chryzostomowi Pieniążkowi druk: *S. Hyacinthis Odrovasius Principalis Hierarchicus universalis Regni Poloniae patronus a Sede Apostolica datus ab indygenatu natus ab universis Polonis rogatus* [...], Kraków 1687.

¹³⁴ Testamenty z zapisami na rzecz klasztoru Świętej Trójcy w Krakowie, APPD, Kr 427.

¹³⁵ W tym kontekście można wzmiankować choćby marmurowy nagrobek wystawiony dobrodziejowi konwentu Janowi Narębskiemu i jego żonie Ewie z Milanowskich w kaplicy św. Wincentego sumptem klasztoru za przeoratu Jana Chryzostoma z Ropczyc. Wspominał go A. Prężyński: „Hic idem Pater zelosus pro bono istius conventus gratiosa sua humanitate, et hospitalitate devicit Generosum D[ominum] Joan[nem] Narębski. Qui sortem suam haereditariam, medietatem villae Naremba, et medietatem domus lapidea Cracov[iae] in platea Sławkovien[si] intuitu istius religiosissimi Patris et sui amicissimi quem unice deligebat, conventui donavit et inscripsit. Ob cuius gratitudinem et favorem sepulchrum, epitaphium et altare S. Joan[nis] Bapt[istae] in capella S. Vincenti sumptu conventus extruxit”, APPDK, Kr 8, k. 150–157. Zob. również: ibidem, Kr 11, k. 40, 59; Kr 5, k. 196v, 203v; Wawrzyniec Teleżyński, *Epitaphia In Ecclesia SS. Trinitatis FF. Praedicatorum Cracoviae* [...], Kraków 1790, s. 21–22; APPDK, Kr 41, s. 43. Zagadnienie nagrobków i epitafiów w klasztorze krakowskich dominikanów poruszali niedawno: Joanna Daranowska-Łukaszevska, *Krakowskie „Campo santo” – geneza przypadkowa*, w: *Sztuka w kręgu*, op.cit., s. 811–819;

nicy nie zapominali o potrzebach rodzimego konwentu, a czasem pobyty te stawały się sposobnością do efektownych nabytków. Tak było choćby w przypadku Wojciecha Sękowskiego¹³⁶ (1556–1609), sprawującego urząd krakowskiego przeora na początku XVII wieku. Przekazał on świątyni Świętej Trójcy kosztowne paramenty pochodzące z Węgier oraz sprawione z tureckiego złotogłowiu. Sękowski przywiózł je z egzotycznej podróży do Konstantynopola jeszcze w 1589 roku, w czasie której towarzyszył wojewodzie bełskiemu Pawłowi Uchańskiemu jako kapelan¹³⁷.

Warto nadmienić, iż niewątpliwie interesującym zagadnieniem, zasługującym na podjęcie dalszych pogłębionych studiów, nadal pozostaje kwestia kontaktów przeorów dominikańskich z dworem królewskim. W epoce baroku konwent Świętej Trójcy z grobem św. Jacka cieszył się względami panujących, czego wyrazem były choćby kunsztowne wota ofiarowywane świątyni. W kościele Świętej Trójcy znalazł się relikwiarz w kształcie ośmiobocznej puszki na głowę świętego Jacka, ofiarowany po 1611 roku przez Zygmunta III Wazę jako wotum za zwycięstwo pod Smoleńskiem¹³⁸. Na dworski patronat bez wątpienia wpływali dominikańscy zakonnicy przebywający w kolejnych dekadach w otoczeniu kolejnych władców – dość wspomnieć choćby przeora krakowskiego Dominika Krasuskiego¹³⁹ (zm.

Marcin Szyma, *The Sepulchral Topography of the Choir of the Dominican Church in Cracow to the Beginning of the 17th Century*, w: *Epigraphica & Sepulcralia. Fórum epigrafických a sepulkrálních studií*, red. Jiří Roháček, Praha 2020, s. 39–66.

¹³⁶ Zygmunt Mazur, *Sękowski Wojciech*, w: PSB, t. 36, Warszawa–Kraków 1995–1996, s. 430–431.

¹³⁷ „Et multa apparamenta consuta, de Ungaria allata, gemmis pretiosis intexta de suo particulari deposito emit. Et nonnulla, de auriferico, quod secum de Constantino poli detulerat, cum fuisset capellanus Magnifici Domini Uchanski legati Regni, ut et alia plura apparamenta confecit”, APPDK, Kr 8, k. 150v.

¹³⁸ KZSP, t. 4, cz. 3, s. 171, fig. 942; L. Lepszy, S. Tomkowicz, *Kraków, kościół i klasztor oo. Dominikanów*, op.cit., s. 53–54; *Wawel 1000–2000. Wystawa jubileuszowa. Skarby archidiecezji krakowskiej. Muzeum archidiecezjalne w Krakowie maj–wrzesień 2000. Katalog*, t. 2, Kraków 2000, s. 173–174, poz. II/148, il. 576 (oprac. Joanna Daranowska-Łukaszevska); Joanna Sikorska, *Relikwiarze puszki w Polsce*, Warszawa 2009, s. 144, 183, 253, kat. 20.

¹³⁹ APPDK, Pr 35, s. 273; Pp 78, k. 26; Kr 907, s. 178–179, 244; Maria Rowińska-Szczepaniak, *Wizerunek duchownego i świeckiego pasterza na pamiątkę tryumfu Polski nad Moskwą w 1634 roku*, w: *Różnorodność form narracji w literaturze dawnej*, red. Maria Rowińska-Szczepaniak, Opole 2006, s. 79–100.

1657), który zasłynął jako królewski kaznodzieja i teolog Władysława IV Wazy.

Wiek XVII to bez wątpienia okres barokowego splendoru w dziejach krakowskiego klasztoru Świętej Trójcy. Zmiany wystroju wnętrza świątyni, kontrakty ze znanymi artystami i rzemieślnikami, kosztowne nabytki oraz wielkie projekty artystyczne i budowlane przeorów krakowskich dominikanów były możliwe dzięki owocnej współpracy z dobrodziejami konwentu. „Dei auxilio et munificentia benefactorum”¹⁴⁰ kolejni przeorzy dominikańscy podejmowali liczne wielkie przedsięwzięcia budowlane, dbali o restaurację i modernizację świątyni oraz rozbudowywali kompleks budynków klasztornych; całe założenie przetrwało w ukształtowanej wówczas postaci do pożaru z 1850 roku. Efektem inicjatyw artystycznych urzędujących wówczas przeorów był zarówno okazały, lśniący złotem, monumentalny ołtarz główny, zdobiący przez kolejne stulecia prezbiterium świątyni, jak i kolekcja mniej trwałych, ale równie kunsztownych paradnych paramentów liturgicznych. Działalność fundatorska przeorów krakowskich dominikanów przyniosła świątyni Świętej Trójcy imponujący zbiór kunsztownych argenterii oraz kap i ornatów, nierzadko wykonanych z importowanych tkanin, haftowanych perłami i drogimi kamieniami. W podsumowaniu powyższych rozważań warto zwrócić uwagę również na istotny wpływ przeorów na kwestię oprawy artystycznej i aranżacji wnętrza świątyni Świętej Trójcy, czego doskonałym przykładem mogą być wydarzenia podczas jednej z rad klasztoru krakowskiego w latach osiemdziesiątych XVII wieku. Rada konwentu, zgromadzona 12 października 1682 roku pod przewodnictwem przeora Justa Słowikowskiego, obradowała w sprawie ośmiu szpalerów, ofiarowanych klasztorowi przez kasztelana gdańskiego Mikołaja Smoguleckiego¹⁴¹

¹⁴⁰ APPDK, Kr 8, k. 154v.

¹⁴¹ Jarosław Dumanowski, *Smogulecki Mikołaj*, w: PSB, t. 39, Warszawa–Kraków 1999–2000, s. 236–238.

(ok. 1634–1676). Niewątpliwie hojny podarunek został ostatecznie oceniony jako niezbyt przydatny świątyni i spieniężony – argumentem na rzecz takiego rozwiązania były też sceny przedstawione na ciężkich tkaninach obiciowych, określone jako nie do końca przystające do wnętrza świątyni. Dochód ze sprzedaży nietrafionego prezentu przeznaczono zgodnie jednak tylko: „ad comparanda congrua et honesta ecclesiae apparamenta”¹⁴². Działalność fundacyjna przeorów klasztoru Świętej Trójcy: Erazma Koniuszowskiego, Jana Konstantego Morskiego, Tomasza Schmitha, Justa Słowikowskiego czy Kazimierza Napierskiego zapisała się trwale w dziejach nie tylko samego konwentu, lecz także całego dawnego Krakowa. Fundacje tego środowiska zakonnego zasługują na dalsze studia, które podjęłyby różne aspekty inicjatyw artystycznych klasztoru krakowskich dominikanów w XVII stuleciu, zarysowane na szerokim tle kultury i sztuki ziem Rzeczypospolitej Obojga Narodów w epoce baroku.

¹⁴² „Eodem Anno die vero 12 Octobris cum proposuisset A.R.P. Prior convocatis ad consilium PP. desiderium Magnifici ac Generosi Domini capitanei povicien[sis] una cum instantia pro eodem, A.R.P. Provincialis nostri exoptantis iusto pretio exsoluto comparare et acquirere a conventu nostro octo tapetes (vulgo szpalery) ecclesiae nostrae per b.m. Illustrissimum D.D. Smogulecki castellatum Gedanens[em] applicatos. A.R.R.P.P. considerantes, praedictos tapetes ratione figurarum, minus convenientes ecclesiae, tum etiam ratione ponderis, facile inclinare ad destructionem sui in brevi tempore. Unanimiter conveniunt esse vendendos praedicto Magnifico Domino capiteo iuxta praetium ab A.R.P. Provinciali una cum A.R.P. Priore determinandum et designandum. Ita tamen ut praedicti tapetes non extradantur nisi enumerata integra pecunia iuxta pretium designandum. Quae summa non poterit ad alium converti usum, nisi ad comparanda congrua et honesta ecclesiae apparamenta”, APPDK, Kr 11, k. 435–435v. Do zagadnienia szpalerów w nowożytnych wnętrzach odniosła się Agnieszka Bender, *Szpalerie we wnętrzach polskich XVI–XVIII wieku – terminologia, stan badań i system dekoracji*, „Biuletyn Historii Sztuki”, 1988, t. 50, nr 1/2, s. 47–58.

BIBLIOGRAFIA

Źródła rękopiśmienne

Archiwum Polskiej Prowincji Dominikanów w Krakowie:

Barącz Sadok, „Catalogus Patrum et Fratrum Sacri Ordinis Praedicatorum in Polonia, Russia et Magno Ducatu Lithuaniae mortuorum”, Pr 35.

„Exposita Provinciae Poloniae ab Anno Domini 1623 die 15 Januarii per A.R.P. Andream Radawiecki S.T. Magistrum P. Provincialem Poloniae”, Pp 126.

Jucewicz Kazimierz, „Okruszyny biograficzne o niektórych znakomitszych ojcach z[akonu] kazn[odziejskiego] prowincji polskiej i spis prowincjałów od roku 1609 do 1864, jako też i oo. przeorów krakowskich”, Kr 907.

[—], „Zapiski dotyczące w znacznej części samego klasztoru oo. Dominikanów w Krakowie, wzięte przeważnie z rękopisów tego samego konwentu zebrał br. K[azimierz] J[ucewicz]”, Kr 792.

Korespondencja przeorów klasztoru Świętej Trójcy z lat 1591–1768, Kr 491.

„Liber consiliorum Provinciae Poloniae 1674–1721”, Pp 38.

„Liber secundus consiliorum Patrum in conventu Crac[oviensi] SS. Trin[itatis] Ord[inis] Praed[icatorum] Anno D[omini] MDCXVI die mensis Julii quo t[em]po[re] R.P.F. Eras[mus] S. Th[eaologiae] Mgr prior fuit”, Kr 11.

Litwanides Walerian, „Nekrografia seu obitus fratrum [...] anno Domini 1615, 31 Julii per me fratrem Vale-rianum Lithuanidem magistrum conventus Cracovien-sis”, Pp 78.

Ofiary i wydatki na fabrykę kościoła oo. Dominikanów, Kr 21.

[Prężyna Arnolf], „Protocolum privilegiorum, fundatio-num, donationum, inscriptionum, censum, proven-tuum, villarum, domorum, obligationum, literarum, regalium, comissionum, decretorum, transactionum, concordiarum, inventariorum clenodiorum, appa-ramentorum, librorum choralium, Ecclesiae et Conven-tus SS. Trinitatis Fratrum Praedicatorum fideliter de-scriptum et consignatum per Fr. Arnolfum Presinum Magistrum 1648”, Kr 3.

[—], Summae capitales pecuniariae, in et super civitati-bus, oppidis, villis, domibus, ac fundis [...] inscriptae, Kr 8.

Testamenty z zapisami na rzecz klasztoru Świętej Trójcy w Krakowie, Kr 427.

Biblioteka Kórnicka Polskiej Akademii Nauk:

Teleżyński Wawrzyniec, „De rebus provinciae Poloniae S. Hyacinthi Ordinis Praedicatorum”, rkps 93.

Biblioteka Narodowa, Biblioteka Ordynacji Zamoyskich: rkps 847.

Stare druki

Birkowski Fabian, *Kawaler maltański na pogrzebie Jego Mości Pana Zygmunta Szredzinskiego kawale-ra z Malty, w Warszawie w Roku Pańskim 1616, dnia maia 21 wspomniony, przez W. ks. Fabiana Birkow-skiego z Zakonu Kaznodziejskiego, królowica J.M. Władysława Zygmunta kaznodzieię na świat podany [...]*, Kraków [1623].

—, *Księżę Krzysztof Zbaraski, koniuszy koronny, na po-grzebie wspomniany od W.O. ks. Fabiana Birkowskie-go z Zakonu Dominika św. Kaznodziejskiego, w Kra-kowie, w kościele Troyce Przenajświętszey, Roku 1627, dnia 5 maia, Kraków [1627].*

—, *Stephan Chmielecki albo nagrobek Jaśnie Wielmoż-nego Jego Msci Pana P. Stephana Chmieleckiego, wo-jewody kiiowskiego, pobożnego, rycerskiego, szczęśli-wego, pamięcią pogrzebną wspomniony przez W.O. ks. Fabiana Birkowskiego z Zakonu Dominika S. Ka-znodziejskiego, króla J.M. szwedzkiego Władysława Zygmunta kaznodzieię, Warszawa [1632].*

Frydrychowicz Dominik, *S. Hyacinthus Odrovasius Principalis Hierarchicus universalis Regni Poloniae patronus a Sede Apostolica datus ab indygenatu natus ab universis Polonis rogatus [...]*, Kraków 1687.

Krasuski Dominik, *Sakrament w śmierć a śmierć w sa-kramencie, na pogrzebie Jaśnie Wielmożney Jej M.*

Paniew Anny Jadwigi Woynianki, Mikołaiowej Sapie-żyney, wojewodziny brzeskiej, [...] w Kodniu przy gromadney assystencyey różnych stanów senator-skich, duchownych i świeckich dnia 20 marca Roku P. 1642, Warszawa [1642].

Mijkowski Jacek, *Zbozny pobyt po śmierci świętobliwie zmarłej matrony, margrabiny, Iey Mci Paniew, Helż-biety Myszkowskiej marszałkowej koronnej w Piń-czowie przy pogrzebie ciała iey, do wiadomości wszyt-kich podany [...]*, Kraków [1644].

—, *Znaczna w cnotę matrona Jaśnie Wielmożna Pani I.M.P. Anna z Ruśce Lubomirska, hrabina na Wiśni-czu, kasztellanka woynicka, sędomirska, spiska, do-bczycka etc. starościna. Dnia 3 lutego w Krakowie u święte Trójce schowana [...], teraz zaś z cnotami swemi, na pamiątkę potomnym wiekom, a na pociechę pozostałej familiei, drukiem wstawiona [...]*, Kraków [1639].

Nowowiejski Felicjan, *Phaenix decoris et ornamenti Pro-vinciae Poloniae S. Ordinis Praedicatorum D. Hy-a-cinthi Odrovansius redidivus [...]*, Poznań 1752.

Sieykowski Michał, *Świątnica Pańska to iest kościół Boga w Troycy SS. iedyne-go z klasztorem WW.OO. Dominikanów w Krakowie [...]*, Kraków 1743.

Słowikowski Justus, *Scholasticae Theologiae Parens seu Divus Thomas De Aquino Ecclesiae Doctor Angelicus, religiosus et rostris in Aede S. Mariae super Minervam anniversario die ac more laudatus a discipulo P.F. Jus-to Słowikowski Polono Ord. Praed. Assidente Emin-en. DD. Cardinalium Sacro Collegio, Roma 1669.*

Teleżyński Wawrzyniec, *Epitaphia In Ecclesia SS. Tri-nitatis FF. Praedicatorum Cracoviae [...]*, Kraków 1790.

Trybowicz Bonifacy, *Imię Naiasniejszego Królewica Polskiego w niebie krolującego, od swiatowniczków na wiatr w literach lekko rozrzucone lacińskich, Casi-mirus na polski styl pobożniey tłomaczone y kazaniem związane, na wiązanie godnemu imieniu S. Theologiey Doktora Przewielebnego w Chrystusie Panu, x. Ka-zimierza Napolskiego, przeora na ten czas powtóre krakowskiego, Zakonu Dominika S. od ks. Boniface-go Trybowitsza dominikana [...] zakonno życziwym afektem, przy dorocznym patrona s. feście ofiarowane, Kraków 1698.*

Zagrobski Adrian, *Applausus gratulatorius, ex doctrina Angelici Doctoris S. Thomae Aquinatis desumptus, de Deo Trino et Uno, in castris scholasticis ab Illustris-simo Duce Radziwill, copiose dotatis et munitis, ad Aedes SS. Trinitatis, Sacri Ordinis FF. Praedicatorum occinendus [...]*, Kraków [1638].

Opracowania

Acta Capitulum Provinciae Poloniae Ordinis Praedi-catorum, vol. 1: (1225–1600), ed. Romanus Fabianus Madura, Roma 1972.

„Acta Capitulum Provinciae Poloniae Ordinis Praedi-catorum, vol. 2: (a. 1603–1700)”, elaboravit Romanus Fabianus Madura, mps w Archiwum Polskiej Prowin-cji Dominikanów w Krakowie.

Anusik Zbigniew, Karkocha Małgorzata, *Sławnej pamię-ci senator niezrównany. Ideowe i artystyczne przesła-nie kaplicy i pomnika książąt Zbaraskich w kościele*

- Dominikanów w Krakowie*, w: *Fundator i mecenas. Magnateria Rzeczypospolitej XVI–XVIII wieku*, red. Ewa Dubas-Urwanowicz, Jerzy Urwanowicz, Białystok 2011.
- Archiwum nacji polskiej w Uniwersytecie Padeńskim*, t. 1: *Metryka nacji polskiej w Uniwersytecie Padeńskim (1592–1745)*, oprac. Henryk Barycz, indeks osób oprac. Karolina Targosz, Wrocław i in. 1971.
- Baran Zbigniew, *Kaznodzieje zakonni kościoła Mariackiego w Krakowie w latach 1594–1772*, „*Analecta Cracoviensia*”, R. 21–22: 1989–1990.
- Barącz Sadok, *Klasztor i kościół Dominikanów w Krakowie*, Poznań 1888.
- , *Rys dziejów Zakonu Kaznodziejskiego w Polsce*, t. 1–2, Lwów 1861.
- Bender Agnieszka, *Szpallery we wnętrzach polskich XVI–XVIII wieku – terminologia, stan badań i system dekoracji*, „*Biuletyn Historii Sztuki*”, 1988, t. 50, nr 1/2.
- , *Wtórne wykorzystanie wzorzystych tkanin jedwabnych i haftowanych w szatach liturgicznych w XVII–XVIII wieku. Recykling w rzemiośle artystycznym*, w: *Studia nad sztuką renesansu i baroku*, t. 11: *Tradycja i innowacja w sztuce nowożytnej*, red. Irena Rolska, Krzysztof Gombin, Lublin 2012.
- , *Wzorzyste włoskie tkaniny jedwabne z polskimi herbami w XVI i XVII wieku*, w: „*Pod niebem Północy*”. *Z dziejów polsko-włoskich związków artystycznych*, red. Piotr Kondraciuk, Zamość 2010.
- Blaschke Kinga, Kurzej Michał, *Obrazy w krużganku klasztoru Dominikanów w Krakowie*, „*Modus. Prace z Historii Sztuki*”, T. 15: 2015.
- Borowska Anna, „*Opus magnum*” Mistrza Tryptyku Dominikańskiego. Piętnastowieczne kwatery retabulum z głównego ołtarza kościoła św. Trójcy w Krakowie w świetle najnowszych badań, w: *Mendykanci w średniowiecznym Krakowie*, red. Krzysztof Ożóg, Tomasz Gałuszka, Anna Zajchowska-Boltromiuk, *Studia i Źródła Dominikańskiego Instytutu Historycznego w Krakowie*, t. 4, Kraków 2008.
- Borowska Anna, Luboń-Radwańska Agnieszka, *Konserwacja pięciu kwater pochodzących ze skrzydeł ołtarza dominikańskiego, powstałego po 1462 r., przechowywanych w klasztorze Dominikanów w Krakowie*, w: *Sztuka w kręgu krakowskich dominikanów*, red. Anna Markiewicz, Marcin Szyma, Marek Walczak, *Studia i Źródła Dominikańskiego Instytutu Historycznego w Krakowie*, t. 13, Kraków 2013.
- Bruździński Andrzej, *Bractwa religijne w siedemnastowiecznym Krakowie. Zarys problematyki*, w: *Historia świadectwem czasów. Księdzu Profesorowi Markowi Tomaszowi Zahajkiewiczowi*, red. Włodzimierz Bielak, Stanisław Tylus, Lublin 2006.
- Brzezina-Scheuerer Katarzyna, *Z dziejów barokowego ołtarza św. Jacka w kościele Dominikanów w Krakowie*, w: *Sztuka w kręgu krakowskich dominikanów*, red. Anna Markiewicz, Marcin Szyma, Marek Walczak, *Studia i Źródła Dominikańskiego Instytutu Historycznego w Krakowie*, t. 13, Kraków 2013.
- Chachaj Marian, Rok Bogdan, *Kontakty interpersonalne Jakuba Lanhausa w czasie podróży i pobytu w Rzymie*, w: *Staropolskie podróżowanie*, red. Bogdan Rok, Filip Wolański, *Peregrinationes Sarmatarum*, t. 4, Kraków 2016.
- Czapnik Marianna, *Stare druki proveniencji dominikańskiej w Bibliotece Uniwersyteckiej w Warszawie*, w: *Arma nostrae militiae. Kultura książki i pisma Zakonu Kaznodziejskiego na ziemiach polskich*, red. Iwona Pietrkiewicz, Marek Miławicki, *Studia i Źródła Dominikańskiego Instytutu Historycznego w Krakowie*, t. 20, Poznań 2019.
- Czyżewski Krzysztof J., *Barokizacja czy modernizacja? Przemiany katedry krakowskiej po Soborze Trydenckim*, w: *Barok i barokizacja. Materiały sesji Oddziału Krakowskiego Stowarzyszenia Historyków Sztuki, Kraków 3–4 XII 2004*, red. Katarzyna Brzezina, Joanna Wolańska, *Ars Vetus et Nova*, t. 28, Kraków 2007.
- Czyżewski Krzysztof J., Szyma Marcin, Walczak Marek, *From Kings to Shoemakers: The Side Chapels of the Dominican Church in Cracow and Their Patrons*, w: *Artistic Patronage in Central Europe: From Private Foundations to State Art. Proceedings of the 27th Conference of the Working Group of German and Polish Art Historians and Conservators in Warsaw, 19–21 September 2019 / Kunstpatronage in Mitteleuropa zwischen Privatstiftung und Staatskunst. Beiträge der 27. Tagung des Arbeitskreises deutscher und polnischer Kunsthistoriker und Denkmalpfleger in Warschau. 19.–21. September 2019*, ed. Jakub Adamski, *Das Gemeinsame Kulturerbe – Wspólne dziedzictwo*, Vol. 12, Warszawa 2021.
- , *Od króla do szewców. Kaplice kościoła Dominikanów w Krakowie, ich fundatorzy i użytkownicy*, „*Rocznik Krakowski*”, T. 87: 2021.
- Czyżewski Krzysztof J., Walczak Marek, *The Archiconfraternity of the Rosary in the Dominican Churches of Kraków: Piety and Patronage of Arts*, „*Acta Historiae Artis Slovenica*”, 2018, t. 23, nr 2.
- , *Oprawa artystyczna świąt i uroczystości arcybractwa różańcowego w kościele Dominikanów w Krakowie*, „*Rocznik Historii Sztuki*”, T. 45: 2020.
- , *Z królewskiego mauzoleum do sanktuarium świętego. Uwagi o dekoracjach groteskowych w kaplicy św. Jacka w kościele Dominikanów w Krakowie*, w: *Studia nad sztuką renesansu i baroku*, t. 11: *Tradycja i innowacja w sztuce nowożytnej*, red. Irena Rolska, Krzysztof Gombin, Lublin 2012.
- Daranowska-Lukaszewska Joanna, *Krakowskie „Campo santo” – geneza przypadkowa*, w: *Sztuka w kręgu krakowskich dominikanów*, red. Anna Markiewicz, Marcin Szyma, Marek Walczak, *Studia i Źródła Dominikańskiego Instytutu Historycznego w Krakowie*, t. 13, Kraków 2013.
- Dettloff Anna, *Nieistniejący XVII-wieczny ołtarz główny w kościele Dominikanów w Krakowie w świetle źródeł archiwalnych i przekazów ikonograficznych*, „*Rocznik Krakowski*”, T. 72: 2006.
- Dettloff Paweł, *Architektura XVII-wiecznej, poddominikańskiej kaplicy św. Jana Chrzyciela na Prądniku Czerwonym w Krakowie*, „*Teki Krakowskie*”, T. 9: 1999.
- , *Działalność fundacyjna przeora Jana Konstantego Morskiego*, w: *Sztuka w kręgu krakowskich domini-*

- kanów, red. Anna Markiewicz, Marcin Szyma, Marek Walczak, *Studia i Źródła Dominikańskiego Instytutu Historycznego w Krakowie*, t. 13, Kraków 2013.
- Dobrowolski Tadeusz, *Rodowód stylistyczny krakowskiego ołtarza Dominikanów*, „Folia Historiae Artium”, R. 13: 1977.
- Dolabella. Wenecki malarz Wazów. *Katalog wystawy*, red. Magdalena Białonowska, Warszawa 2020.
- Dumanowski Jarosław, *Świat rzeczy szlachty wielkopolskiej w XVIII wieku*, Toruń 2006.
- Filipowicz Maria, *Sprawozdanie z badań architektonicznych budynku dawnej biblioteki klasztornej*, w: *Dominikanie w środkowej Europie w XIII–XV wieku. Aktywność duszpasterska i kultura intelektualna*, red. Jerzy Kłoczowski, Jan A. Spiech, Poznań 2002.
- Fischinger Andrzej, *Kaplica Myszkowskich w Krakowie*, „Rocznik Krakowski”, T. 33: 1953.
- , *Santi Gucci. Architekt i rzeźbiarz królewski XVI wieku*, Kraków 1969.
- Fokt Krzysztof, *Szlacheccy dobrodziejcy krakowskich dominikanów od połowy XIV wieku do roku 1462*, „Nasza Przyszłość”, 2001, t. 95.
- Frankowiak Franciszek, *Krakowski ołtarz dominikanów, jego treści i wygląd*, „Folia Historiae Artium”, R. 13: 1977.
- Gapski Henryk, *Profesi dominikańscy konwentu krakowskiego w latach 1509–1650 (na podstawie księgi profesji)*, w: *Studia nad historią dominikanów w Polsce 1222–1972*, t. 1, red. Jerzy Kłoczowski, Warszawa 1975.
- Grabowski Ambroży, *Dawne zabytki miasta Krakowa*, Kraków 1850.
- Horzela Dobrosława, *Cud światła: witraże średniowieczne w Polsce*, Kraków 2020.
- Jungiewicz Anna, *Pozostałości biblioteki Fabiana Birkowskiego*, w: *Arma nostrae militiae. Kultura książki i pisma Zakonu Kaznodziejskiego na ziemiach polskich*, red. Iwona Pietrkiewicz, Marek Miławicki, *Studia i Źródła Dominikańskiego Instytutu Historycznego w Krakowie*, t. 20, Poznań 2019.
- Karpowicz Mateusz, *Matteo Castello. Architekt wczesnego baroku*, Warszawa 1994.
- Katalog zabytków sztuki w Polsce*, t. 4: *Miasto Kraków*, cz. 3: *Kościół i klasztor Śródmieście*, 2, red. Adam Bochnak, Jerzy Samek, Warszawa 1978.
- Kłoczowski Jerzy, *Wielki zakon XVII-wiecznej Rzeczypospolitej u progu swego rozwoju*, „Nasza Przyszłość”, 1973, t. 39.
- Komorowski Waldemar, Iwona Kęder, *Ikonaografia kościoła Dominikanów i ulicy Grodzkiej w Krakowie*, *Katalog Widoków Krakowa*, t. 3, Kraków 2005.
- Krasucki Zygmunt, *Inwentarz skarbcu krakowskiego kościoła Dominikanów z r. 1649*, „Sprawozdania Komisji do Badania Historii Sztuki w Polsce”, T. 6: 1900.
- Krochmal Jacek, *Fabian Birkowski OP – lwowianin na królewskim dworze (ok. 1569–1639)*, „Przemyskie Zapiski Historyczne”, R. 8–9: 1991–1992.
- Kronika fundacyjna klasztoru mniszek Zakonu Kaznodziejskiego na Gródku w Krakowie (1620–1639)*, wstęp i oprac. Anna Markiewicz, *Studia i Źródła Dominikańskiego Instytutu Historycznego w Krakowie*, t. 3, Kraków 2007.
- Kucharski Adam, *Turystyka i edukacja. Zagraniczna peregrynacja młodego polskiego magnata w relacji księdza Kazimierza Jana Woysznarowicza (1667–1669)*, „Studia Gdańskie”, T. 29: 2011.
- Kurzej Michał, *Depingere fas est. Sebastian Piskorski jako konceptor i prowizor*, Kraków 2018.
- , *Ikonaografia malowideł w zakrystii (tzw. skarbcu) kościoła Dominikanów w Krakowie*, w: *Sztuka w kręgu krakowskich dominikanów*, red. Anna Markiewicz, Marcin Szyma, Marek Walczak, *Studia i Źródła Dominikańskiego Instytutu Historycznego w Krakowie*, t. 13, Kraków 2013.
- Lepszy Leonard, Tomkowicz Stanisław, *Kraków, kościół i klasztor oo. Dominikanów*, *Zabytki Sztuki w Polsce*, t. 1, Kraków 1924.
- Łanuszka Magdalena, *Wpływy niderlandzkie w kwaterach krakowskiego tryptyku dominikańskiego*, w: *Sztuka w kręgu krakowskich dominikanów*, red. Anna Markiewicz, Marcin Szyma, Marek Walczak, *Studia i Źródła Dominikańskiego Instytutu Historycznego w Krakowie*, t. 13, Kraków 2013.
- Łoziński Jerzy Z., *Grobowe kaplice kopułowe 1520–1620*, Warszawa 1973.
- Markiewicz Anna, *Aniolków dwa srebrnych i ornat ze złota szyty. Inwentarz zakrystii kościoła Dominikanów w Krakowie z 1653 r.*, w: *Sztuka w kręgu krakowskich dominikanów*, red. Anna Markiewicz, Marcin Szyma, Marek Walczak, *Studia i Źródła Dominikańskiego Instytutu Historycznego w Krakowie*, t. 13, Kraków 2013.
- , „*Dominicanus quidam*”. *Kilka uwag na temat zagranicznych podróży w 2. połowie XVII wieku*, w: *Historicus Polono-Hungarus. Księga pamiątkowa ofiarowana Ojcu Józefowi Puciłowskiemu w siedemdziesiątą rocznicę urodzin*, red. Tomasz Gałuszka, Pál Attila Illés, Marek Miławicki, Balázs Zágórhidi Czigány, Kraków 2010.
- , *Podróże edukacyjne w czasach Jana III Sobieskiego. Peregrinationes Jablonovianae*, Warszawa 2011.
- , *Szmidt Tomasz*, w: *Polski słownik biograficzny*, t. 48, Warszawa–Kraków 2012–2013.
- , „*Wielki, zacny w szerokości, wesół, pański, w jasności*”. *Kościół i klasztor Dominikanów św. Jacka w Warszawie w XVII wieku*, w: *Atria caeli. Epitafia i nagrobki w dominikańskim kościele św. Jacka w Warszawie*, red. Anna Markiewicz, *Studia i Źródła Dominikańskiego Instytutu Historycznego w Krakowie*, t. 6, Kraków 2009.
- Markiewicz Anna, Szyma Marcin, Walczak Marek, *Sztuka w kręgu klasztoru dominikanów w Krakowie*, w: *Sztuka w kręgu krakowskich dominikanów*, red. Anna Markiewicz, Marcin Szyma, Marek Walczak, *Studia i Źródła Dominikańskiego Instytutu Historycznego w Krakowie*, t. 13, Kraków 2013.
- Mazurkiewicz Roman, „*Kokosz naukami zbawiennymi utuczona*”. *O. Jacek Mijakowski OP na ambonach Krakowa*, w: *Wielcy kaznodzieje Krakowa. Studia in honorem prof. Eduardi Stanek*, red. Kazimierz Panuś, Kraków 2006.
- Mączyński Ryszard, *Nowożytnie konfesje polskie. Artystyczne formy gloryfikacji grobów świętych i błogosławionych w dawnej Rzeczypospolitej*, Toruń 2003.

- Mijakowski Jacek, *Kokosz panom krakowianom w kazaniu za kołędę dana*, oprac. Roman Mazurkiewicz, Biblioteka Dawnej Literatury Popularnej i Okolicznościowej, t. 3, Warszawa 2008.
- Miławicki Marek, Szymborski Wiktor, „*Vir sapientiae et morum probitate clarus*”. *Regensi studium generalnego polskiej prowincji dominikanów w XVII w.*, „Przegląd Tomistyczny”, T. 16: 2010.
- Muczkowski Józef, *Kościół św. Trójcy w Krakowie*, „Rocznik Krakowski”, T. 20: 1926.
- Nowak Aleksandra Z., *O inspiracjach i źródłach ikonograficznych dla krakowskiego retabulum dominikańskiego z lat 60. XV w.*, w: *Sztuka w kręgu krakowskich dominikanów*, red. Anna Markiewicz, Marcin Szyma, Marek Walczak, *Studia i Źródła Dominikańskiego Instytutu Historycznego w Krakowie*, t. 13, Kraków 2013.
- Obertyński Zdzisław, *Dzieje kanonizacji św. Jacka*, „Prawo Kanoniczne”, T. 4: 1961.
- Ozorowski Edward, *Słowikowski Just*, w: *Słownik polskich teologów katolickich*, t. 4, red. Hieronim E. Wyczawski, Warszawa 1983.
- Partyka Jacek, *Stare druki z bibliotek dominikańskich w zbiorach Biblioteki Jagiellońskiej*, w: *Arma nostrae militiae. Kultura książki i pisma Zakonu Kaznodziejskiego na ziemiach polskich*, red. Iwona Pietrzkiewicz, Marek Miławicki, *Studia i Źródła Dominikańskiego Instytutu Historycznego w Krakowie*, t. 20, Poznań 2019.
- Pater Józef, *Życie i twórczość Abrahama Bzowskiego O.P. (1567–1637)*, „Nasza Przyszłość”, 1979, t. 51.
- Piwocka Magdalena, *O tkaninach, które zdobią i znaczą*, w: *Tekstylna w zbiorach sakralnych. Inwentaryzacja – konserwacja – przechowywanie*, red. Helena Hryszko, Anna Kwaśnik-Gliwińska, Monika Stachurska, Warszawa 2013.
- Płaszczynska-Herman Katarzyna, *Ślady bibliofilskiej działalności braci kaznodziejów – superekslibrisy dominikańskie z Biblioteki Ojców Dominikanów w Krakowie*, w: *Tegumentologia polska dzisiaj. Polish Bookbinding Studies Today*, red. Arkadiusz Wagner, Toruń 2015.
- Pośpiech Andrzej, *Pulapka oczywistości. Pośmiertne spisy ruchomości szlachty wielkopolskiej z XVII wieku*, Warszawa 1992.
- Rok Bogdan, *Kontakty interpersonalne staropolskich podróżników na szlakach europejskich w XVIII wieku*, w: *Sic erat in votis. Europa i świat w czasach nowożytnych. Studia i szkice ofiarowane Profesorowi Zbigniewowi Anusikowi w sześćdziesiątą rocznicę urodzin*, red. Małgorzata Karkocha, Piotr Robak, Łódź 2017.
- Rowińska-Szczepaniak Maria, *Wizerunek duchownego i świeckiego pasterza na pamiątkę tryumfu Polski nad Moskwą w 1634 roku*, w: *Różnorodność form narracji w literaturze dawnej*, red. Maria Rowińska-Szczepaniak, Joanna Zagożdżon, Opole 2006.
- Sanak Marcin, „*Skarbiec przemożny drogich pamiątek*”. *Zarys dziejów Archiwum Polskiej Prowincji Dominikanów w Krakowie*, „Archiwa, Biblioteki i Muzea Kościelne”, T. 111: 2019.
- Sikorska Joanna, *Relikwiarze puszki w Polsce*, Warszawa 2009.
- Sinko-Popielowa Krystyna, *Zaginiony nagrobek św. Jacka w kościele oo. dominikanów w Krakowie*, „Prace Komisji Historii Sztuki”, T. 9: 1948.
- Skrudlik Mieczysław, *Tomasz Dolabella, jego życie i dzieła. Ustęp z dziejów malarstwa XVII stulecia w Polsce*, „Rocznik Krakowski”, T. 16: 1914.
- Skubiszewski Piotr, „*Złożenie do grobu*” w *dominikańskim tryptyku w Krakowie i zagadnienie przedstawień Chrystusa Umęczonego*, „Biuletyn Historii Sztuki”, 1998, t. 60, nr 3/4.
- Stankiewicz Aleksander, *Architektura kaplicy ksiąg Zbaraskich przy kościele oo. Dominikanów w Krakowie*, „Rocznik Krakowski”, T. 84: 2018.
- Starzyński Juliusz, *Dolabella Tomasz*, w: *Polski słownik biograficzny*, t. 5, Kraków 1939–1946.
- Stojek-Sawicka Karolina, *Duchowni katolicycy w roli prywatnych nauczycieli i wychowawców na dworze Radziwiłłów nieświeżkich w XVIII wieku*, „Rozprawy z Dziejów Oświaty”, T. 45: 2006.
- Szyma Marcin, *Lokalizacja i aranżacja pierwotnego grobu brata Jacka w kościele Dominikanów w Krakowie*, w: *Sztuka w kręgu krakowskich dominikanów*, red. Anna Markiewicz, Marcin Szyma, Marek Walczak, *Studia i Źródła Dominikańskiego Instytutu Historycznego w Krakowie*, t. 13, Kraków 2013.
- , *The Original Tomb of St Hyacinth in the Dominican Church in Cracow*, w: *Epigraphica & Sepulcralia V. Fórum epigrafických a sepulkrálních studií*, ed. Jiří Roháček, Praha 2014.
- , *The Sepulchral Topography of the Choir of the Dominican Church in Cracow to the Beginning of the 17th Century*, w: *Epigraphica & Sepulcralia. Fórum epigrafických a sepulkrálních studií*, ed. Jiří Roháček, Praha 2020.
- Szyma Marcin, Bojś-Białasik Anna, Czechowicz Jacek, Czyżewski Krzysztof J., Walczak Marek, *Przegroda chórowa i lektorium w kościele Trójcy Świętej w Krakowie. Rekonstrukcja – datowanie – użytkowanie*, „Biuletyn Historii Sztuki”, 2021, t. 88, nr 4.
- Szymborski Wiktor, *Przeorzy w latach 1604–1864*, w: *idem, Bracia z ulicy Freta. Studia nad dominikanami warszawskimi w epoce nowożytnej*, *Studia i Źródła Dominikańskiego Instytutu Historycznego w Krakowie*, t. 18, Kraków 2018.
- , *Sources for the History of the Dominican Studium Generale in Kraków (16th – 18th Centuries). Research Status and Prospects*, „Mesto a dejiny”, 2012, Vol. 1.
- , *Vice-regents of the Dominican studium generale in Krakow in the Modern Period – Selected Aspects*, „Folia Historica Cracoviensia”, T. 21: 2015.
- , *Źródła do dziejów dominikańskiego studium generale w Krakowie w epoce nowożytnej. Stan badań i perspektywy badawcze*, „Folia Historica Cracoviensia”, T. 18: 2012.
- Świętochowski Robert, *Biblioteka oo. dominikanów w Krakowie*, „Archiwa, Biblioteki i Muzea Kościelne”, T. 33: 1976.
- , *Dwaj rzeźbiarze dominikańscy*, „Rocznik Krakowski”, T. 50: 1980.
- Świętochowski Robert, Chruszczewski Adam, *Polonia Dominicana apud extraneos: 1520–1800*, w: *Studia nad historią dominikanów w Polsce 1222–1972*, t. 2, red. Jerzy Kłoczowski, Warszawa 1975.

- Tomkiewicz Władysław, *Dolabella*, Warszawa 1959.
- Tomkiewicz Stanisław, *Kaplice kościoła oo. Dominikanów*, „Rocznik Krakowski”, T. 20: 1926.
- , *Przyczynki do historii kultury Krakowa w pierwszej połowie XVII wieku*, Lwów 1912.
- Walczak Marek, *Between the Eternal City and Cracow. On the Origins of the Iconography of Saint Hyacinth of Poland OP (d. 1257)*, „Artibus et Historiae”, 2018, Vol. 39, No 78.
- , *Obraz „Wizja św. Jacka” w Odrowążu jako vera effigies pierwszego polskiego dominikanina*, w: *Sztuka w kręgu krakowskich dominikanów*, red. Anna Markiewicz, Marcin Szyma, Marek Walczak, Studia i Źródła Dominikańskiego Instytutu Historycznego w Krakowie, t. 13, Kraków 2013.
- Wawel 1000–2000. Wystawa jubileuszowa. Skarby archidiecezji krakowskiej. Muzeum archidiecezjalne w Krakowie maj–wrzesień 2000, Katalog, t. 2, Kraków 2000.
- Włodarek Andrzej, *Kaplica św. Róży z Limy, grobowa Lubomirskich, przy kościele Dominikanów w Krakowie i jej konserwacja*, w: *Sztuka w kręgu krakowskich dominikanów*, red. Anna Markiewicz, Marcin Szyma, Marek Walczak, Studia i Źródła Dominikańskiego Instytutu Historycznego w Krakowie, t. 13, Kraków 2013.
- Wojtowicz Jerzy, *Ze studiów nad tzw. kręgiem korespondencyjnym. Założenia – badania – postulaty*, w: *Rozprawy z dziejów XVIII wieku. Z dziejów komunikacji społecznej epoki nowożytnej*, red. Jerzy Wojtowicz, Toruń 1993.
- Zawadzka Krystyna, *Ze źródeł i stanu badań dotyczących dawnych klasztornych bibliotek dominikanów w polskich prowincjach*, „Nasza Przyszłość”, 1973, t. 39.
- Zboińska-Daszyńska Bożena, *Warsztat dominikański. Z dziejów snycerstwa i malarstwa krakowskiego na początku XVII wieku*, „Rozprawy i Sprawozdania Muzeum Narodowego w Krakowie”, T. 3: 1954.
- Zdanek Maciej, *Kaplice i ołtarze dominikańskiego kościoła Świętej Trójcy w Krakowie do początku XVII wieku*, w: *Sztuka w kręgu krakowskich dominikanów*, red. Anna Markiewicz, Marcin Szyma, Marek Walczak, Studia i Źródła Dominikańskiego Instytutu Historycznego w Krakowie, t. 13, Kraków 2013.
- , *O związkach rodziny Tęczyńskich z konwentem dominikanów krakowskich*, w: *Narodziny Rzeczypospolitej. Studia z dziejów średniowiecza i czasów wczesnonowożytnych*, t. 1, red. Waldemar Bukowski, Tomasz Jurerek, Kraków 2012.
- , *Regensi dominikańskiego studium generale w Krakowie do 1596 r.*, „Przegląd Tomistyczny”, R. 16: 2010.
- Żmudziński Jerzy, *O potrzebie badań nad twórczością Tomasza Dolabelli. Ze studiów nad obrazami w kościele Mariackim i kościele Kamedułów na Bielanach w Krakowie*, „Folia Historiae Artium. Seria Nowa”, T. 12: 2009.
- , *„Opus vitae” Tomasza Dolabelli w krakowskim kościele i klasztorze Dominikanów*, w: *Sztuka w kręgu krakowskich dominikanów*, red. Anna Markiewicz, Marcin Szyma, Marek Walczak, Studia i Źródła Dominikańskiego Instytutu Historycznego w Krakowie, t. 13, Kraków 2013.
- Żrałko Dorota, *Biografia Fabiana Birkowskiego w świetle kazania pogrzebowego Adama Makowskiego i badań archiwalnych*, „Pamiętnik Literacki”, 2005, t. 96, nr 2.

Anna Markiewicz – dr historii, specjalizuje się w badaniach nad kulturą epoki staropolskiej, ze szczególnym uwzględnieniem podróży odbywanych w XVII i XVIII w., oraz edytorstwie źródeł. Podejmuje również zagadnienia związane z problematyką mecenatu artystycznego szlachty i magnaterii doby baroku oraz kultury materialnej i sztuki w kręgu zakonu dominikanów. Autorka kilku książek i edycji źródłowych oraz kilkadziesiąt artykułów.

“DEI AUXILIO ET MUNIFICENTIA BENEFACTORUM”. SOME REMARKS ON THE FOUNDING WORK OF THE PRIORS OF THE DOMINICAN MONASTERY IN 17TH CENTURY KRAKÓW

In the history of Krakow's Dominican Holy Trinity Monastery, the 17th century was the Baroque heyday era, launched earlier by the grand celebrations of the canonisation of St. Hyacinth in 1594. In the following decades, the Dominican priors engaged in numerous artistic and construction projects; and the community gathered around the Dominican Monastery included numerous craftsmen and artists, such as Thomas Dolabella. Subsequent priors carried out the restoration and modernisation work; in the form which emerged at that time, the complex of monastery buildings survived until the disastrous fire of the city in 1850. In the 17th century, thanks to the efforts of the Priors Erazm Koniuszowski and Tomasz Schmith, the main church altars were created, and the retable from the 1680s adorned the chancel of the church until the mid-19th cen-

tury. The founding work of the Kraków Dominican Priors also enriched the Holy Trinity Church with an impressive collection of elaborate *argenteria*, a collection of magnificent liturgical paraments often made of imported fabrics, coverlets and chasubles embroidered with pearls and precious stones, and a collection of paintings. The article presents the founding work and artistic initiatives of a group of Dominican priors, such as Erazm Koniuszowski, Jan Konstanty Morski, Tomasz Schmith, Just Słowikowski and Kazimierz Napolski. Changes in the interior design of the church, contracts with eminent artists and craftsmen, costly acquisitions, and major artistic and architectural projects of the Priors were possible thanks to fruitful cooperation with the benefactors of the monastery.